

HRVATSKA RIJEČ

*Predplatna cijena: na godinu K. 12 — Za 6 mjeseci K. 6 — Za Šibenik na godinu donasnjem u kuću K. 12. — Za Inozemstvo na godinu K. 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini br. 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi, probna pisma i zahvale tiskaju se po 30 para peti redak ili po pogodbi. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Proti nagodbi.

Govor Dra. ANTE DULIBIĆA, izrečen u sjednici carevinskog vijeća 10. prosinca 1907.

(Govornik počimlje svoj govor na hrvatskom jeziku, te nastavlja njemački).

Visoki sabore! Kad se god govori o novoj austro-ugarskoj nagodbi, spominju se vazda ove riječi: državna nužda, prešni predlog, ovlastbeni zakon.

Kad se tu nagodbu označuje državnim nuždom i poslom, koji se hitno ima da riješi, znači krvavo vrijetje našeg naroda i njegove rodoljuba. Nagodba, što se provlači kroz 40 godina, uzrok je i izvor sviju jada hrvatskoga i srbskoga naroda.

Nagodba bijaše ono sredstvo, kojim je magjarska oligarhija tlačila ne samo naš narod, nego i sve narode, što postoje na ovoj strani Lajte. Ona je podala Magjarima i Niemcima moć, kojom im je uspjelo, da zatome hrvatsku državu, što je do tada bila sa Ugarskom paritetna država i da ju ponize do jedne ugarske provincije.

Prikazana nagodbena osnova za hrvatski narod znači nastavak, ako ne vječno podražavanje ovog nesnosnog stanja; ona sankcionira daljnje uzroke našeg naroda i njegovo razkomadanje u više državnih i upravnih skupina. Tim se našem narodu otimlju ne samo njegove državne, ekonomske, kulturne i političke povlastice, nego mu se uzkrajuje i sva druga prava, bez kojih je u državi ljudski obstanak nemoguć.

I uza sve to, gospodo, ima državnika i političara, koji traže, da hrvatski zastupnici ne bi činili poteškoću prihvatu nagodbe, da bi glasovali za prečnost, eventualno i za samu nagodbu!

Cilji jedan narod na jugu ove monarhije, složno kao jedan čovjek ustaje je proti nagodbi; a njegovi predstavnici ulažu sve svoje sile, upotrebljuju sva parlamentarna sredstva čak i obstrukciju, da suzbiju novi teški atentat na najveće svetinje jednog naroda.

Na istoj današnjoj razpravi opažaju se posljedice očajja, u koji je cio narod utjeran od nemilost sustava, koji za njega ne znači ni prevaru i izdajstvo.

Neki su čak ovdje radostni, što mogu nagodbenu osnovu provesti putem prešnog predloga. Neke državnici dobro promisle, ima li tu baš povoda kakvoj radosti. Ali se je, kažu, izbjeglo uporavi zloglasnog §. 14.! Nego, mogu li državnici i političari biti zadovoljni, kad takova zakonska osnova ne može doći u ovoj kući do razprave nego na način abnormalan, sklizavim putem, koji uprav vodi k §. 14.?

I zbilja postoji li baš jedna ogromna razlika, kad mjesto primjene §. 14. mora se posegnuti za drugim sredstvom, isto tako sasvim iznimnim? U parlamentarnoj povijesti ne ima sličnog primjera, da je jedna omašna osnova, koja tobože ima da promiče dobrobit sviju naroda jedne države, postala zakonom na takav iznimni način. A ovdje se radi o zakonskoj osnovi, koja je odlučna i možda sudbonosna za ovu monarhiju, pak se vrhu iste mora da sumarno razpravljaj!

U ugarskom saboru ne ide bolje nego u ovoj visokoj kući. Ovdje je bilo red uteci se prešnom predlogu, u Ugarskoj ovlastbenom zakonu.

Dakle, velećenjena gospodo, i tamo se je moralo segnuti opet za jednim iznimnim sredstvom, da se protura kako tako nagodbu. To je poruga svakom pojmu parlamentarizma. Kad se nije moglo na redoviti ustavni način zakoniti nagodbu, upotrebito se je prešan predlog i ovlastbeni zakon, da joj se dade prividno obilježje ustavnosti.

Dokaz je abnormalnih prilika u ovoj monarhiji, kad jedna takova osnova, koja obuhvaća razna polja gospodarstva, industrije, trgovačke politike i drugo, mora da u oba parlamenta bude proglašena na način, koji je nedostojan publice narodnog zbora, na način, koji prikazuje i parlament kao „uzorku bez vrijednosti“, i koji napokon može samo da ponizi i povuče u blato ugled jedne države.

Uzrok tih abnormalnih po cilju državu ponizujućih prilika leži u tomu, što je nagodba temelj jednog sustava, koji je sebi postavio za dacom, da i dalje tlači hrvatski narod u svakom pogledu državopravnom, gospodarstvenom i kulturnom, i da ga, kad bi bilo moguće, i uništi.

Koje čudo, ili je to objest ili lakoumnost, kad se narod u potpunosti spoznaji pogibelji što mu prieti diže na obranu, i nastoji svim sredstvima da zaprieči uzakonenje nagodbe?

Do toga se ne bi bilo došlo, da se je poštovalo prava hrvatskoga naroda, da se barem nije pogazilo ona kukavna prava, što mu zamjucuju postojeći zakoni.

Gdje je u nagodbenoj osnovi spomena o sudjelovanju kraljevine Hrvatske, Slavonije i bez kojeg po višekrat citiranom §. 4. ugarsko-hrvatske nagodbe, nazočna nagodba ne može da bude krepostna za te zemlje?

O svemu tome ne ima govora. Ne ima niti slova u pogledu toli željenog sjedinjenja Dalmacije sa Hrvatskom i Slavonijom, koje je zamjčeno. Nisu se poštovala sva prava hrvatske države glede imena, jezika, emblema, autonomne uprave, kao da u ovoj drugoj poli monarhije i ne postoji zemlja, koja ima samostalno, od Ugarske neodvisne državne atribute, što ih faktično i izvršiva, ali žalibože u koliko to Magjari dopuštaju. (Upadice).

Položaj Dalmacije je osobito karakterističan. Dalmacija se faktično nahodi među zemljama zastupanim na carevinskom vijeću, i tako je Austrija faktično sklopila nagodbeni ugovor i na ime Dalmacije. Državnopravno Dalmacija spada među zemlje „svete krune ugarske“, kako stoji u nagodbi. Dosta je u ovom pogledu završiti u nagodbu između Ugarske i Hrvatske, u kojoj je govora o kraljevini Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji kao o jednoj državopravnoj cjelini. Nego i inače glede sviju zakona što se odnose na Hrvatsku i Slavoniju opazit je, da sadržavaju klauzulu, da su krepostni i za Dalmaciju, i ako faktično nisu. Tako biva, da je Ugarska sklopila ovaj nagodbeni ugovor takodjer i na ime Dalmacije. To bi se iz samog ugovora čisto razabralo, kad bi se, mjesto pogrešnog naziva „zemlje svete ugarske krune“, bio upotrebio pravi naziv, pri čemu bi se po postojećim zakonom morala spomenuti i kraljevina Hrvatska, Slavonija i Dalmacija.

Tako je naša zemlja u sretnom položaju, da su Austrija i Ugarska sklopile nagodbu u ime Dalmacije. Ta nesmisla karaktere odnose u ovoj monarhiji. Po tom su se obe strane postarale za dobro naše zemlje, te su stvorile u članku V. osnove jednu odredbu glede potrošarine na brašno, koja će teško štetovati interese Dalmacije.

Krepoću osobitih propisa postoji u Dalmaciji pogodnost, da brašno, što se u zemlji proizvaja, nije podvrženo potrošarini. Sad ova pogodnost, koja je obzirom na ekonomske prilike od velike važnosti za Dalmaciju, mora biti ili ukinuta ili se mora protegnuti i na brašno, koje se iz vana uvaža, što sačinjava teški udarac zemaljskim i obćinskim financijama. Tako se opet nameće Dalmaciji veliku materijalnu žrtvu.

Visoka je kuća spremna, da nagodbeno osnovi pripozna prečnost, i da tim omogući uzakonenje jednog ugovora, koji je sudbonosan, ubitačan za milijune ljudi, ne samo za Hrvate i Srbe, nego i za Rumunje i Čeha. (Živo odobravanje).

Nego mora se odlučno porći da će nagodba što dobra donieti narodima Austrije. Nagodba se je sklopila težkom povredom prava jednog čitavog naroda, i za to već ne može da ikomu osjigura trajno kakovih probitaka.

Nego i ne obaziruć se, što pri sklopljenju nagodbe nije sudjelovala kraljevina Hrvatska, Slavonija i Dalmacija, — bez čega nagodba nije ni krepostna za te zemlje, — ista ne sadržava nikakvih garancija, da će se između jedne i

druge pole monarhije gospodarstveni i politički odnošaji mirno razvijati. Sa raznih strana ove visoke kuće očekiva se, da će nagodba donieti doba mira i reda, da će podignuti ugled i veevlastni položaj monarhije.

To znači, gospodo, varati sama sebe! Nagodba osjgurava za daljnjih deset godina prevlast Niemca u Austriji, a Magjara u Ugarskoj; usljed toga će i dalje vriediti njihovi nazori o inferiornim i superiornim rasama, o narodima manjevrednim i viševrednim. Tā bijahu Niemci oni, koji su sklopili i odobrili prvu nagodbu sa Magjarima, a to nije stalno sledilo u interesu Poljaka, Čeha i drugih slavenskih naroda. (Živo odobravanje). Nova nagodba nije nego opetovanje stare, samo u proračunano izdanju. Tako će se i u buduće dieliti narodi ove monarhije u tlačitelje i tlačene.

U gospodarstvenom pogledu nagodba Vam ne pruža nikakvo jamstvo, da će biti obsluženo sve ono što je u njoj utanačeno. Začudno je, da se je zaboravilo na staro izkustvo, — to jest, nije se sasvim zaboravilo, jer je u nagodbi predviđen sud dobrih ljudi, što će riešavati sporove, kojim se je sjegurno nadati.

Naravno da su državnici morali predviditi, da će biti sporova glede tumačenja raznih odredaba nagodbe. To ih je izkustvo naučilo. Jednom je neki njemački političar u ovoj visokoj kući, kad je bilo govora o staroj nagodbi, rekao, da u njoj ne ima važnije riječi ni slova, koje ne bi bilo sa ugarske strane zlo shvaćeno i izopačeno.

Da li će Vam u buduće bolje biti, to je sasvim mučno. Mi smo Hrvati na vlastitom tielu očutili umjetničku vještinu Magjara, da tumače i pisane jasne zakone, kako im se bolje sviđi.

O nagodbi, koja je god. 1868. bila sklopljena između Ugarske i Hrvatske, i koja predpostavlja sudjelovanje dvaju jednakopravnih ugovaratelja, neki magjarski tobožnji državnici i političari nisu se začali utvrditi, da se tu ne radi o nagodbi, da je taj izraz krivo upotrebljen i da su odredbe sadržane u toj nagodbi samo velikodušne magjarske koncesije učinjene Hrvatima.

Nego ne treba segnuti za primjerim starije dobe. Dosta je spomenuti skorašnji zakon o pragmatiki željeznica, koji je naš narod i njegove predstavnike doveo do zdvojnosti. (Prištajanje). Radio se je tu o jeziku, o najvećoj svetinji jednog naroda. Magjari u svojoj zaslepljenosti upotrebiše silu, što im pruža postojeći sustav, da po prvi put, odkad nagodba postoji, uzakone uporabu magjarskog jezika kao službenog kod željeznica u Hrvatskoj i Slavoniji.

Nagodbom između Ugarske i Hrvatske ustanovljena je isključiva uporaba hrvatskog jezika na hrvatskom teritoriju u svim zajedničkim i autonomnim poslim. Kako dakle magjarska vlada, savjetnici krune opravdavaju to nečuvno, drzovito kršenje zakona?

Oni priznaju hrvatskom jeziku isključivo gospodstvo u Hrvatskoj i Slavoniji u zajedničkim poslim, ali umuju, da se tu radi o željeznicama, koje da su privatno poduzeće države, (Čujtel! Čujtel!) premda su te željeznice državne premda sve što spada na željeznice biva u zakonu označeno zajedničkim poslom, premda su Hrvatska i Slavonija doprinele polag kvote svoj dio za gradnju istih.

I to su odlučujući državnici, koji se ne začaju počinjati takovu nezakonitost, i podkrepiti je razlozim, što se zdravom razumu protive. Glave li državnici kroče baštalo napried, uzdignute ruke na njihovoj je strani moć, brutalna sila, kojoj je sve dopušteno. Nije li zar stoga sasvim opravdan gnev naroda protiv tolikom nasilju?

Počnilo se je u Hrvatskoj bezbroj atentata i nezakonitosti sa strane magjarske vlade; ali još nije poduzet jedan atentat takovog domašaja, drzovitosti i brutalnosti, naperen protiv jeziku, protiv obstanuku, duši i časti našeg naroda. (Odobrovanje).

Sada su željeznice došle na red; sutra po spomenutom načinu razloženja, Magjari će proglašiti poštanske, brzojavne i telefonske zavode

privatnim poduzećem države, pak će iz njih potisnuti naš jezik u Hrvatskoj. Što se inače nebi tako dalo subsumirati pod privatnim poduzećem države?

Došao bi tako red na državne monopole, na demanjalne uprave, pak na škole, na sveučilište i na koncu mogle bi se i tamnice proglašiti privatnim poduzećem magjarske države! (Veselost).

Kako bi mi mogli pristati na nagodbu, koja je pod takovim auspicijim sklopljena, kad se je prezimor prešlo preko prava sudjelovanja Hrvatske, koja se u nagodbi ne spominje, kao da je to kakva magjarska županija; kad se je za trajanja pregovora o nagodbi mučilo kao i sad hrvatski narod najbrutalnijim kršenjem zakona i ustava, a prietilo nasilijem njegovim predstavnicim?

Za nagodbenih pregovora obavustavljena je u Hrvatskoj ustavna vladavina. Nametnuti ban Rakodzay nosi samo ime bana. Njega su pozivali i komesarom, nu on to nije. On ne ima nikakve vlasti, on nije saboru odgovoran, ne ima odjelnih predstojnika, koji su u Hrvatskoj za pravo ministri za unutarnje posle, za bogoštovjie i nastavu i za pravdu, a ovi su resorit sa svim neodvisni od ugarske vlade.

Sve poslove u Hrvatskoj vodi sada ugarski ministar predsjednik Weckerle i ugarsko ministarstvo. Sada vlada u Hrvatskoj absolutizam jedne magjarske klike. Hrvatski je sabor sazvan kao za porugu u doba, kad se u zajedničkom saboru u Pešti razpravljalo o zajedničkim poslim, bez da se to razpravljanje obustavi za trajanja sabsorskog zasjedanja u Zagrebu.

Vi znate, da se hrvatski delegati za sabor u Pešti biraju iz krila zastupnika na hrvatskom saboru. Tako pošto se u peštanskom saboru nije obustavilo razpravljanje vrhu zajedničkih posala, hrvatski su delegati primorani da ili u jednom ili u drugom saboru napuste dužnosti, što ih po postojećim zakonom imaju da vrše.

Ovo je nesmisao, nepravica i nasilje. Prelazi se od jedne nezakonitosti na drugu, od nasilja na novo nasilje, i Bog zna što možemo još da dočekamo.

Bih li još iztakao prijetnje ministra predsjednika Wekerla? On prieti, da će jednim udarom učiniti kraj borbi Hrvata za materijalnu rieč; prieti, da će razpustiti hrvatski sabor, što inače nebi bila velika nesreća; a kad usljed novih izbora nebi bili izabrani ljudi, koji će prava ovog naroda pogaziti, onda, veli ministar dredsjudnik Wekerle, da on drži, da je opravdana uporaba svakog sredstva, da skriši oporbu Hrvata. (Povici: ovo veli jedan ministar!)

Ove prijetnje nisu bile izričito oprovrgnute. I zbilja ne zaire se od nikakvog sredstva samo da se Hrvate ugnjetava. Prvo su sredstvo denuncije; ali na sva sumnjienja danas nitko ne vjaruje. Hrvatska se nalazi u bezpravnom stanju; narod biva ugnjetavan ima 40 godina; financijsko je iscrpljen, izsisan; ne ima nikakvih slobodština; ne postoji za njega ustanova sudačke neodvisnosti; ne ima obzibilnog izbornog reda. Nu predaleko bih, gospodo, išao, kad bih ovdje nabrojio sve nevolje, što tište naš narod. Vi znate, da se je više puta čak i krv prolila! Koje drugo sredstvo dakle mora još da pronadje magjarska vlada protiv hrvatskom narodu? Što će magjarski ministar predsjednik još izumiti?

Ali svemu tomu zlu, svim nasiljima počinjanim na hrvatskom narodu i njegovim pravima nije samo kriva magjarska oligarhija što sad gospoduje u Ugarskoj, nego su krivi svi državnici ove Monarhije, i svi mjerodavni vladini faktori u Austriji. Oni prelazeć naprosto preko Hrvatske sklapaju nagodbu bez nikakva jamstva da će nastupiti mirni redoviti odnošaji; oni nisu uložili svoj upliv, da narodi u Ugarskoj dodju do svojih prava, da se i njihov glas čuje i uvaži. Ja ne imam ništa protiv magjarskom narodu, kao takovom; jer i taj narod prosti narod, trpi svejedno kao i ostali narodi u Ugarskoj i Hrvatskoj. Dižem glas proti onoj oligarhiji u Ugarskoj, koju Austrija pomaže i podupire svim mogućim sredstvima. Kad će se

narod u Ugarskoj osloboditi od te oligarhije uvidi će, da mu je hrvatski narod najbolji prijatelj i saveznik.

Da Austrija podpire magjarsku oligarhiju imate, gospodo, najbolji dokaz u tome, kako službene i polu službene novine pišu glede spora između Hrvata i Magjara. Tu se Magjari niti jednom riječi ne napadaju niti se žigose njihovo postupanje. Svi su napadali tih novina napereni samo protiv hrvatskom narodu i njegovim zastupnicima.

Javna vladina štampa u Austriji ne samo da ne osudjuje magjarske drzkosti i bezakonja nego se čak protiv Hrvata poslužuje istim sredstvom prijetnja, kao što to u Magjari čine. Ta štampa na odurni način dala izliva mržnji, napadajući hrvatske srbske i slovenske zastupnike, koji su ustali odlučno protiv nepravdi što se narodu nanáša. Sani oficijozni listovi donášali su imena onih zastupnika, koji su podpisali prešne predloge, a to u svrhu, da se tobože potakne pučanstvo, da im svoje povjerenje uzkrati. Vidi se, da vladini krugovi ne poznavaju naš narod. (Upadice).

Zaboravlja se, da se ovdje radi o slobodi, o jeziku, o časti naroda. Uzaludna su sva naprezanja podkupljene štampe, kako bi izložila mržnji naroda zastupnike za to, što toli odlučno brane njegove svetinje. Takovo odurno mnjenje podmićene štampe o našem narodu ja s prezior odbijam. (Odobrovanje).

Ugnjetavanjem našeg naroda i podržavanjem današnjeg sustava, po komu on ima da i dalje ostane razciepan u razne upravne skupine, vječni dušman Slavena, gospodujući Niemci i Magjari teže za tim, da oslabe slavenstvo u ovoj monarhiji, da uzmognu lašnje prodrjeti pod iztoka.

To neka lebdí pred očima svim slavenkim zastupnicima, i neki dobro promisle prvo neg podaju svoj glas za nagodbu.

Vidju, gospodo, da se danas skoro svaka tiska oko vladinog stola; zrak je kužan, čini mi se. Nego promislite; braćo slaveni, da čim bude hrvatski narod podpuno upropašćen, doći će onda red i na Vaš narod. (Sasvim dobro). Vi u interesu Vašeg naroda ne smijete u ovom teškom času zapustiti Vašu braću na jugu.

Pred nekoliko dana u ovoj visokoj kući bili smo svjedoci veličanstvenog prizora. Svi slavenki zastupnici ustadoše pravednim, razžarenim gnjevom da prosvjeduju protiv atentata naperenog protiv Poljacija u pruskom saboru. Kod nas u Hrvatskoj ne ima nešto slična, zakonskoj osnovi o eksprorijaciji, koja je u pruskom saboru bila prekazana.

Ali tamo u Ugarskoj ima gorih odnošaja. Što se tamo događa sa Slovaci, Rumunji, Hrvatim? Ne postoji zakon o razvlstali nekretinina, ali je tamo narodu finacijalno upropašćen, sva su mu prava ometa; a kad se narodu otmilje čak i pravo, da goji svoj materinski jezik, i kad mu se tudji nameće, što ostaje tad tome narodu?

Nemojte se, gospodo, ogrješiti s nedosljednosti. Same pravne ograde nisu po mom mnjenju nijednom narodu što pomogne.

Budi mi dozvoljeno, da se osvrnem na držanje socijalnih demokrata. Oni kažu, da se bore za slobodu svih naroda, svega čovječanstva, a znadu dobro, kako je teško ne samo hrvatskom narodu, nego svim nemagjarskim narodim; pa ipak ne imadu ni toliko odvažnosti da glasuju proti pretnosti. Svi vele da se boje gospodarskvenog i političkog kaosa, koji bi tobože nastao, kad nagodba nebi bila primljena. To ne more dat povoda kakvoj bojazni. Čini mi se da su obe vlade predvidele čak i kaos, te su se sporazumile podpuno i za slučaj, da nagodba propane; vladat će se to jest po načelu reciprociteta.

Zaniekanje pretnosti jeste jedino sredstvo, kojim bi se moglo skloniti državne čimbenike, da promisle, je li u interesu države, da se jedan narod dalje tlačí i uništava.

Ali se svi skoro boje kaosa! Ta ne vladali i danas kaos u ovoj monarhiji? Tu su oba parlamenta samo stupovi absolutizma i ništa drugo; nagodba moraju proturiti prešnim predlogom ovdje, o vlastitnim zakonom onamo. Nije li sve to jedna nizka komedija? I još se kaže, da je spašena ustavnost, jer se izbjeglo upravi §. 14!

Mora se naći lieka i sredstva protiv ugnjetavanja naroda. Sad Vam se, gospodo, pruža sredstvo: glasuje proti pretnosti, eđa jednom i rieč „pravica“ nadje mjesta u ovoj monarhiji. I tim sam svršio. (Živo odobrovanje).

Parlamentarno izvješće.

(Posebno dopisivanje).

Beč, 21. prosinca.

Slaba procjena duhana.

Ovih je dana zastupnik Ivanšević upravio ministru financija dru. Korytovskomu interpela-

ciju o slaboj procjeni duhana u Dalmaciji, koja glasi: „Je li c. k. vlada vojna u interesu pučanstva Dalmacije, kao što iste države povisiti cijene pri procjeni duhana i udieljavati obilnije nagrade, a da se i u dalje gojida duhana u toj pokrajini u većem obsegu promiče?“

Božićno puškaranje.

Otkad su Dalmaciju proglasili u Beču kao leglom revolucionaraca i anarhista, od onoga doba datiraju zabrane glede pućanja za vrijeme božićnih blagdana. Eđa bi se narodu barem dozvolila ova nedužna zabava, zastupnik je Perić upravio ministru unutrnjih posala dru. Bie nerthu sljedeći upit: Prastari je narodni običaj, da se hrvatski narod u Dalmaciji o Božiću, na staru godinu i na mlado ljeto veseli, ne samo u crkvi i u kući, već to veselje izkazuje i vanjskim načinom pjevanjem, igrom narodnoga kola i puškaranjem. Tako je to i u imoitskom kotaru. Pače i u Bosni i Hercegovini ovaj narodno-vjerski običaj poštovali su i sami Turci, i niesz nikada kršćanima uzkratili to veselje.

Ovaj običaj zabranjava c. k. Poglavarstvo pa za to pita ministra: Je li mu poznata gornja zabrana? Ako jest, je li voljan odrediti shodno eđa se opozove zabrana i da se imoitskim krajišnicima, dopusti da mogu o Božiću puškarati, kakovo toobčaj u cijeloj Dalmaciji?

Česko-njemački ugovor.

Prošle je sedmice udruga njemačkih stranaka držala nekoliko sjednica u pitanju riešenja česko-njemačkog spora glede českih spisa kod sudova u tako zvanom njemačkom području u Českoj, koji se je spor bio u zadnje vrijeme tako zaostrio, nada sve zaključkom českim odvjetnika, da će pozvati česke sudce da budu odbijati sve njemačke predane im spise, što je bio jedan od uzroka Beckove krize, koja je trajala malo sati, a svršila tim, da su njemačke stranke bile prisiljene pristupiti ozbiljnom riešenju ovog pitanja.

U kultoarima se parlamenta pripriredila jedna tajna, da su Česi obećali Becku omogućiti poprimljenje nagodbenih osnova jedino, ako bude voljan riešiti jezično pitanje u Českoj prama njihovom zahtjevu. Također se pričla, da im je Beck obećao ovo pitanje riešiti u dogovoru njemačkih stranaka i to još prije nego bude nagodba poprimljena. Iza drugog čitanja nagodbe Česi su pribili Becka pred zid i lić čes sad riešiti naše pitanje, ili će treće čitanje biti zapriećeno, a ti se posluži §. 14. Beck je još isti dan savzao njemački odbor devetorice. Prikazao im je stvar. Ovaj se je nećkao pristati na njegove predloge, ali je napokon morao popustiti. Kriza bi uklonjena, a namah udruga njemačkih stranaka bila savzana na sjednici, kojih o ovom obdržala nekoliko, i uzprkos da se je stari Funke protivio svakomu sporazumljenu uzričkalne elemente, ipak je većina pristala na Čaharjev predlog, da se pozove vladu, e da bi ova podastrla kući osnovu, na temelju koje bi se mogao sklopiti česko-njemački ugovor. Kako vidite Niemci su morali napustiti njihovo intrazigentno stanovište u času, kada su Česi odlučili odbijati njemačke podneske na českim sudovima.

Luengerova jabučica.

Čim bude proglašena nagodba u „Wiener Zeitung“, govori se, da će mnogo glava, koje su radile oko njezina poprimljenja biti okrunjeno lovor-viencima, a Luengeru da će biti podijeljen naslov i značaj tajnoga savjetnika. To bi imalo biti najveće odlikovanje između nagradjenih, jer da Luenger nije popustio i postavio se na nagodbeno stanovište, o tomu nema dvojbe, nagodba se ne bi bila poprimila parlamentarnim putem.

Chlumecyjevovo maslo.

U ovdješnjim se parlamentarnim krugovima drži, da su brzojavi upravljani barunu Becku iz Dalmacije plod komplota proti većini sadašnjih zastupnika iz Dalmacije. Na čelu toga komplota, tako se bar govorka, stoji stari barun Chlumecy. Ne vjerujte mi, ali kao novinar releta refero.

Nenadna viest.

Ovih je dana doniela česka „Narodni Politika“ jednu nenadnu viest, da je name sv. Stolica, iza kako je primila od mal ne svih českih župnika brzojave s molbom, da posreduje u aferi Slovaka Hinke, odredila, da će se skoro jedan rimski delegat uputiti u Ugarsku, da na licu mjesta povede izragu proti biskupu Parvy. U slavenskim se je parlamentarnim krugovima veoma radostno pozdravila ova viest, kojoj doduše fali još potvrda autentičnosti, tim više što je dotični rimski delegat proveo bio svojedobnu izragu proti ugarskom biskupu Bubiću, iza koje se je ovaj morao zahvaliti na biskupskoj mitri.

Izbor delegata.

Za Dalmaciju bio je izabran delegatom vitez Vuković, njegovim zamjenikom dr. Dulbić,

za Istru dr. Laginja, zamjenikom Mandić; za Kranjsku dr. Šušteršič, zamjenikom dr. Krek.

Anon. Sir, anon.

Iz radnozastav prisustvovah sjednici gospodskih kuće, u kojoj se je razpravljalo o nagodbenim osnovama. Na prvog galeriji bilo je sedamnaest, a na drugog jedan jedini posjetioac na početku sjednice. Na koncu sjednice oko osam sati nije bilo žive duše na galerijama.

Sve je u gospodskoj kući gospodsko i u gl. Frak, biela krovata i bielle rukavice pa s Bogom.

Razpravu o nagodbi uveo je izvjestitelj Baernreiter. Grof Kuestein izjavio je da mora glasovati proti nagodbi, jer da ga na taj korak silie važni državopravni razlozi. Pobija naroz austrijske vlade, kao da bi ova bila nadmudrila ngarsku vladu, te indirektno hvali heroistične naravi članova magjarske neodvisne stranke u njihovom postupanju prama nagodbi, ali ova pohvala vriedi kao poraz Beckovoj diplomaciji. Navajda kako se Weckerle hvali što će se se dogoditi iza godine 1917. Na koncu ipak nazivlje Magjare da su eksaltirane glave. Grof Thun veseli se, da je došlo do sklopljenja ove nagodbe. Dr. Grai mayer ne polaže nikakve osobite vriednosti svim onim polakšicama, koje su se učinile Ugarskoj. Dr. Mattusch se bavi sa državopravnim delom nagodbe. Koryowski daje izjavu u ime vlade, da po shvaćanju vlade ovom nagodbom obe države dobivaju idealno na moći i ugledu pred Europom. Iza kako su govorili Skene, Czedik, Neumann, Czychlarz i Randa pita odpredsjednik first Fürstenberg da radi još to želi rieč. Gospoda velikaši gledaju ljubopitno jedan drugoga. Nitko se ne javlja. Podpredsjednik čeka da li će se koji velikaši najaviti za rieč. Uzalud čekanje. Pokazuje rukom na izvjestitelja, koji stoji pred njim. Velikaši klimaju glavom. Podaje mu zaključnu rieč. Baernreiter prep oručuje primljenje nagodbe. Prima se u drugom i trećem čitanju za vrijeme od jednog časa. Iza toga nakon govora Schwen-gela prima se i kvotna osnova u sva tri čitanja.

Prešni predlozi

českich radikala i socijalnih demokrata bili su nakon dugih pregovaranja i nagovaranja povučeni.

Beckov govor.

Za vrijeme budžetne razprave uzeo je ministar predsjednik rieč. Iz početka se je govorilo, da dr. Beck ne će govoriti za proračunske razprave. Dogodjaji između Čeha i Niemaca promienili su znatno situaciju, i ministru predsjedniku nije ostajalo druge, nego da razvije svoj program.

U prvom se redu osvrće na rekonstrukciju kabineta, te izjavljuje da sadašnja vlada ne može stati u službi jedne, nego svih stranaka. Bavi se koncetracijom sila svih stranaka. Sistem koncetracije zahtjeva samoopžrtvovnost. Takav sistem ne može biti niti klerikalni niti liberalan, kao što niti agraran niti industrijalan. Takav sistem mora da bude objektivian, marljiv, te mora jedino da misli na to kako će dobro riešiti svoje zadake.

U daljnijemu dielu svoga govora barun Beck izrazuje hvalu parlamentu, koji je pokazao žilavu radnost nada sve u nagodbenom pitanju. Preporučuje proračun, te navajda nekoliko socijalnih reforma među kojima iztice poboljšanje hrane vojnicima, odstetu rezervista, i poviješene plate časnicima. Onda spominje saniranje zemaljskih financija, osiguranje starosti i nespobnosti, kao također i osnovu o poreznim reformama. Prelazi na spor narodnosti, te se bavi po bliže sa korakom, koji će poduzeti vlada radi uredjenja českog jezika. Uredjenje činovničkog pitanja leži također na njegovu stolu. Govori o okružnim uredjenjima, o osiguranju radnika, o obezbeđenju starosti, u unapredijavanju produkata, te na koncu upravlja apel kući, da podupre ovaj vladin sistem, da godina 1908 nadje sve krugove pripravne i uredjene proti svakoj eventualnosti.

U koliko vidimo i znamo, tjera se još uvijek akcija škrtaosti i sustezanja, kao da Dalmacija nije bila žrtvovana toliko puta u najživotnijim njezinim interesima interesima državne vanjske politike, kao da nije iseljivanje iz nje još uvijek u punom jezu, kao da nije u njoj narod izcrpljen, isisan, osiromašen, kao da nije u njoj još uvijek gotovo sve onako, kako je bilo u početku austrijske vladavine pred cio jedan viek.

Sada, kad su zamukli zamamljivi zvuci razglazene vladine akcije, nadošli su oni o koristi, koju će Dalmacija imati od austro-ugarske nagodbe. I ovo se pitanje upotrebljuje u stanovite svrhe samo da se objesni prostota, a što je pak najzalostnije, opažaju se gđjedje u nas nekiji crni pojavi, koji mora da zbilja zabrinu svakog misaonog rodoljuba i koji dokazuju, da nam je još mnogo raditi, a najviše za to, da nam jedova narodnih izbacimo slugu tudjinskih upliva i da im se onemoguću za uviek svako djelovanje svako poticanje, od kojega tripi naš naroni ugled i ponos.

U ostalome utješljivo je barem to, da je cijelo javno mnjenje u Dalmaciji uvjerenno, da stanovite igre više ne pomaužu i da se ovdje neda nikako više trgovati u narodno poštenje. Podvolna, podmukla rabota kojekakvih pućavaca bić će uviek osudjena, jer je danas već svaki pošten rodoljub u ovoj pokrajini na čistu sa stanovištem, koji ima da zauzme prema vladi, koja samo od vjalkada obećava, a koja nikad ništa ne izpunjava nego samo onda, kad od toga ona ista ima korist. Korist hrvatskog naroda u Dalmaciji još je uviek toj vladi sporodna stvar.

Nego, ostavljajući to sve na stranu, vratit ćemo se na ono, što smo ovdje htjeli baš naučnice pretresati. Vraćamo se na pomenutu vladinu akciju za pomaganje Dalmacije.

Rekosmo, da od sve te akcije još ne vidjemo ništa stvarna. Za sve drugo možemo bismo još i ne moćit pera, ali za jednu stavku te akcije moramo svakako da nešto rećemo.

Svakome je poznato, da je bečka vlada bila obećala Dalmaciji za unapredjenje školstva K 150.000 kroz god. 1907.

Jesu li te hiljade zbilja namienjene Dalmaciji, je su li već u tu svrhu uložene, o tom do danas ne znamo ama baš ništa. A ne znamo jer vidimo, da su naše skole u obće, a osobito pučke, uviek u jednakom slabom stanju, ko što su bile i lani, da se nije ništa učinilo, ni za pitanje školskih zgrada, ni za pitanje poboljšanja ekonomskog stanja učiteljsva, niti da su obćine u Dalmaciji oćtiale ikakvu polakšicu u iznosima, koje izdavaju ove godine i koje će izdati do godine u ime školskih doprinosa. U jednu rieč:

Šušteršič, radi koncesije sa strane Crngore jedinom talijanskom društvu za gradnju željeznice. Ministarstvo izvanjskih posala podastro je osnove o zajedničkom proračunu za godinu 1908; o izvanrednom zahtjevu za prosljedjene nabave novih poljskih topova; o dozvoli naknadnog kredita za izvanredne potrebe ministarstva vanjskih posala, za redovite vojničke zahtjeve, te za redovite i izvanredne zahtjeve mornarice za 1907; o tromjesječnom provizoriju za god. 1908; o računima za 1905. i 1906. Svojedobno Burian će podastrieti proračun o Bosni i Hercegovini, kao i zaključne račune godina 1904. i 1905, i osim toga jedan izvješćaj o godini 1907.

Na Kramožov predlog birana su tri odbora kojima će se razdieliti sve vladine osnove na proučavanje. Chlumecyjev predlog, da financiální odbor podnese izvješćaj kroz 24 sata o proračunskom provizoriju, bi primljen. Kod izbora u odbore od naših bili su izabrani Vuković u odbor za vanjske poslove i za bosanske stvari; Laginja u financiální odbor; Šušteršič u odbor za vojničke poslove.

Zajednički proračun.

Redoviti zahtjev	K 369,529.811
izvanredni „	„ 17,393.291
	K 386,923.102
Bosna i Hercegovina	„ 7,788.000
Za nove topove	„ 15,000.000
Naknadni kredit	„ 6,099.000
Ukupno	K 415,810.936
Izvanredni i redoviti troškovi diele se ovako:	
Ministarstvo vanjskih posala	K 13,266.547
„ financija	„ 4,518.367
„ rata	„ 368,810.382
Računarska kontrola	„ 326.806
	K 386,923.102

Kratki bilanc vladine akcije za Dalmaciju.

Eto nas pri koncu god. 1907. Kroz ovu godinu imale su se u Dalmaciji već oćtitali blagodati vladine akcije za gospodarsveno pomaganje ove pokrajine, jer su već za vrijeme do konca 1907 bile obećane njeke znatne svote za razne naslove.

Medjutim mi do danas nismo još imali sreću primiti niti iz jednog kraja, niti iz jednog predjela Dalmacije viesti, po kojima bismo mogli suditi, da se rećena vladina akcija u istini provedla, da se naime obećane svote ulažu u najjavljene radnje. U koliko vidimo i znamo, sve što se čini, čini se po onaj staroj navadi, po onoj staroj metodi, po onoj politici mrvica, koja je već više puta, a svedj uzaludno, bila oćizogana od našeg nezavisnog novinstva, jer nedostojna i ponizujuća za jednu evropsku državu u pokrajini, koja joj je toliko važna sa svakog pogleda kao što je to Dalmacija.

U koliko vidimo i znamo, tjera se još uvijek akcija škrtaosti i sustezanja, kao da Dalmacija nije bila žrtvovana toliko puta u najživotnijim njezinim interesima interesima državne vanjske politike, kao da nije iseljivanje iz nje još uvijek u punom jezu, kao da nije u njoj narod izcrpljen, isisan, osiromašen, kao da nije u njoj još uvijek gotovo sve onako, kako je bilo u početku austrijske vladavine pred cio jedan viek.

Sada, kad su zamukli zamamljivi zvuci razglazene vladine akcije, nadošli su oni o koristi, koju će Dalmacija imati od austro-ugarske nagodbe. I ovo se pitanje upotrebljuje u stanovite svrhe samo da se objesni prostota, a što je pak najzalostnije, opažaju se gđjedje u nas nekiji crni pojavi, koji mora da zbilja zabrinu svakog misaonog rodoljuba i koji dokazuju, da nam je još mnogo raditi, a najviše za to, da nam jedova narodnih izbacimo slugu tudjinskih upliva i da im se onemoguću za uviek svako djelovanje svako poticanje, od kojega tripi naš naroni ugled i ponos.

U ostalome utješljivo je barem to, da je cijelo javno mnjenje u Dalmaciji uvjerenno, da stanovite igre više ne pomaužu i da se ovdje neda nikako više trgovati u narodno poštenje. Podvolna, podmukla rabota kojekakvih pućavaca bić će uviek osudjena, jer je danas već svaki pošten rodoljub u ovoj pokrajini na čistu sa stanovištem, koji ima da zauzme prema vladi, koja samo od vjalkada obećava, a koja nikad ništa ne izpunjava nego samo onda, kad od toga ona ista ima korist. Korist hrvatskog naroda u Dalmaciji još je uviek toj vladi sporodna stvar.

Nego, ostavljajući to sve na stranu, vratit ćemo se na ono, što smo ovdje htjeli baš naučnice pretresati. Vraćamo se na pomenutu vladinu akciju za pomaganje Dalmacije.

Rekosmo, da od sve te akcije još ne vidjemo ništa stvarna. Za sve drugo možemo bismo još i ne moćit pera, ali za jednu stavku te akcije moramo svakako da nešto rećemo.

Svakome je poznato, da je bečka vlada bila obećala Dalmaciji za unapredjenje školstva K 150.000 kroz god. 1907.

Jesu li te hiljade zbilja namienjene Dalmaciji, je su li već u tu svrhu uložene, o tom do danas ne znamo ama baš ništa. A ne znamo jer vidimo, da su naše skole u obće, a osobito pučke, uviek u jednakom slabom stanju, ko što su bile i lani, da se nije ništa učinilo, ni za pitanje školskih zgrada, ni za pitanje poboljšanja ekonomskog stanja učiteljsva, niti da su obćine u Dalmaciji oćtiale ikakvu polakšicu u iznosima, koje izdavaju ove godine i koje će izdati do godine u ime školskih doprinosa. U jednu rieč:

Hrvatska Rieč

BOŽIĆNI PRILOG

GOD. III.

ŠIBENIK, 24. PROSINCA

1907.

Na Božić.

Sašao je, da oživi ljubav,
Da oživi bratstvo i jednakost
Na pomirbu da sastavi ruke,
Da suzbije nenavist i pakost.

Njegov nauk uzdrmao silu,
Probukio širom plamen svjesti,
Uzkrusnuo dostojanstvo ljudsko,
Na silnike rob podigô piest.

Sašao je, a u ime mira,
Al' i borbe proti robskoj biedi,
Sve, što trpi, što je potlačeno
S uzhićenjem Njega uvijek sledi.

Blagoslovom Njegovim posvećena
Ta se borba nastavlja i vrši,
Radostan je kadgô sloga robija
Moć i priestol usilniku skrši.

Blagoslovom Njegovim posvećena
I tvoja je divska borba, rode,
Kojom tražiš otkup svojih prava,
Kojom tražiš povratka slobode.

„Uztraj napried, — On ti danas kliče, —
„Budi složan, — pobjeda je tvoja;
„Uztraj napried, — mio si Mi takav,
„Izostat ti ne će pomoć Moja!“

Sašao je, da oživi ljubav,
Da oživi bratstvo i jednakost,
Na pomirbu da sastavi ruke,
Da suzbije nenavist i pakost.

Na pomirbu sastavimo ruke
Svi Hrvati, gdje nas godier ima,
Pa tad složni udrimo na silu,
Pod kojom se priestol eto klima!

Složni, jaki uspjete čemo stalno,
Hrvatska će biednica odanut, —
I nama će poslie dugih tmina
Željčkovanj sjajni Božić svanut.

DINKO SIROVICA.

U badnjoj noći.

Još davno nestade blagih pramaljetnih dana,
kadno je jarko sunce onako ljubko zemlju ogrija-
valo i celiu prirodu na nov i veselo život budilo, kad
je dražestni slavuljak miloglasno po zelenim lugo-
vima biglisao, a skromna ljubica svojim miomiri-
som punila kitna polja i pitome doline. Minulo je
i žarko ljeto sa svojim dugim vrućim i liepim,
vedrim i tihim noćama, a i mrtva, kišljiva i tuga-
ljiva jesen, povukla se s poprišta, da ustupi mjesto
crnoj, gadnoj i ledenoj zimi. I nastupiše kratke i
mrzle zimske dnevi. Ljuti i jaki sjever strašno huji
i do same kosti oštro brije; snieg pod nogama
pršti, a ljudi, ptičice i sva ciela priroda zamukoše
utihnuse i zamriše. Zavladała je svetom zima!
I same zviezdec, one tihie i sjajne zviezdec, taj
sumorno na nebu trepere, pa i starac mjesec, taj
njihov vjerni pastir, ovio se eno nekom tmastom
polusjenom, kao zimskom kabanicom, da se i on
zar od zime krije i brani. Da zima je, zima!

Tiha je i vedra, ali oštra i studena badnja
noć. Sviet je rado trpi, jer sutra očekuje radostan
dan: osviće mu Božić, osviće — Spas.

I ona je nekad bila mlada, prekrasna, i divna
i ljubljena djevojka. I preko njezina života prohu-
jilo je blago i čarno premaljeće mladenačkih dana,
u kojima se je naužila svih onih raskojsja, koje
mlad, bezbrizan i zdrav život pružiti može. S go-

dinama nadošlo je i ljeto njezina života, u kojemu
je ozbiljnija postala i o sebi drugičiji sud stvarala,
ali varavi proljetni dani izkvarise joj i uništise
život, zdravlje, ljepotu i čari, te u boji, griznji,
očaju i osamalenosti polagano joj i čemerno od-
micahu tužni dani njezina životnog ljeta i tmurne
noći tugaljive jeseni. I u brzo je zašla i ona u
crnu i strahotnu zimu zemnog života. Sjever i
snieg, tama i led zaokupiše njezinu patničku dušu.
I njezinu je životu nastala studena i oštra badnja
noć. Još joj je sva i jedina nada usredotočena u
sutrašnji Božić — Božić života. A taj će joj zaista
donieti pokojničku smrt — preporodjaj — Spas.

I tako jednim za drugim huje proljeće, ljeto
i jesen, pa nadolazi zima svemu što na svietu
bitiše. Četiri se dobe života svemu i svačemu
redovno mienjaju, samo tužnoj domovini našoj
traje vazda crna i ljuta zima. Ni blagog proljeća,
ni toplog ljeta, pa ni tmurne jeseni nije proživjela
hrvatska nam rođjena gruda. Nju, ni krivu ni dužnu
bije ledena zima, a mrzne joj njezin mirni, dobri
i pravetni narod. Da, vječna zima, led i tama nište
nas, smrzavaju nas, ubijaju nas. Teško i preteško
neprestance u vječitoj zimi kubituriti, mrznuti, pro-
padati, ginuti, pa davno bi ta crna, ljuta i nesmi-
ljena zima bila uništila i nas i domaju nam milu,
da u toj zimi nije one svete, bajne i veličajne
badnje noći, iza koje sviće veseli, toli željkovani
Božić, a za njim će da grane blago pramaljeće....

„Dao Bog, da već jednom i što prvo hrvat-
skom narodu osvane taj Božić — preporodjaj —
Spas!“

VICKO DORBIĆ.

Kristova zabuna.

Napisala *domna Paola*.
Stalijanskoga preveo S. Z.

Ne čini se moguće, ali je upravo istina, da
je maleni Krist danas u teškoj zabuni. Ma da je
Raj njegov dom, da su Anđeli njegovi služitelji i
Vječni otac njegov Roditelj... Ne mari. On ne zna
na koju se stranu obrnuti i htio bi biti hiljadu
hiljada daleko... makar jošte u onoj tako kukavnoj,
al tako gostoljubivoj Betlemskoj štalići, u kojoj je
ugledao svjetlo jednog nenmrlrog dana.

Neka je svetiteljni otac toliko neizmerno
dobar, ipak nije na tako lakom domaku; vječnost
mu je utisla veliku zaokraženu bradu i neke stroge
nabore, što usplahiruju, i navada da ispituje čovječja
djela na iztraživačke naočari, ne podava nadu
nikakovoj varki. I visoka služba da predsjedada sudu
zemaljskih djela, podala mu nekako obličje i pred-
ložno i trpljivo, ono predsjedatelja Sudišta, pred
kojim nam srce kljeća ua zemlju.

Maleni djetić Krist svedjer je svistian visokog
prava Jedinorodjenog i Ljubljenog Sina — i kao
takova, eto ga, ružična i sitna i divotno smjela,
gdje se pomalja pred licem Gospodnjim. Nu stu-
pivši ondje, ostavlja ga odvažnost... mrmle, ponče
zbnjenim očima, dodiruje se oblačja tako, da se
istom drži... I on se je primio jedne teške zadaće!

Doista, jednu tešku zadaću — i da se ne bi,
jer nije dobro da se rekne, na molbe zemaljske
doline oglasivao, gotovo bi morao da obilazi oko
zlatnih vitica i zračnih vienaca, da trgne koju
zviezdu i da izuphne miris kojeg sunca.

Ali On ljubi tu zemlju. Onaj malušni predjel,
gdje se On narodio, gdje vjerovaše i življavaše i
ljubljaše i trpljaše, On ju ljubi, On Krist. Ni u

svom velikom kraljevstvu, okružen vrstama Anđela
i Arhandjela priklonjenih vječnom obožavanju, On
nije zaboravio prostodušne poklike pastira, koji su
prvi smotрили cisto djetinško obličje, prvi cjelov,
kojim milostiva Majka zapečati njezna ustanca
svojim materinstvom čovjekovim. On nije zaboravio
onaj skromni radnički stô, ni čedni hljebac znojnih
večeri; nije zaboravio čarovitost noći prodjebvenih
u radosti osame, ni opore dane javnih raspra, ni
sladku trpezu prijateljstva, ni mirisavu kitu Mag-
dalene, ni opojan posmjeh samaritanke. Niti je
zaboravio krvavi uspon Golgote, rane i uvriede i
plač žena i zadnju rieč sažaljenja lupeževa.

Ništa, Krist nije zaboravio od svog blagog
djetinstva, veselog mladenactva i muževnog života.
On bje čovjek, Krist; On primi od ljudstva svaku
radost i svaku bol; On upi iz utrobe grude
zemaljske vječnu srč, grimiznu krv, koja podade
Njemu, čistom Duhu goruću i strastvenu žarčinu
ljudstva. I On ljubi tu zemlju; On ju jošte svedjer
nosi u srcu, kô kako sveto boživo, kô kaku tihu
tugu...

Zato ipak se ne oglasuje na prošnje, često-
put dosadne i uznemirujuće što mu dolaze sa
zemlje. On je bo, živio život, i zna i sjeća se!

On zna da smo na domaku Božića i sjeća
se tog što je Božić: svetkovina, obnovljena svake
godine njegovom došaću na zemlju. Kako bi,
dakle, On mogao ostanuti gluh na hiljade i hiljade
nejasnih i žudljivih vapaja, koje ljudi pute Njemu,
e da svečanost njegova narodjenja bude velika, a
iznad svega, veselo svetkovana?

A kako bi već mogao On, koji sve razbire,
hiniti da ne vidi onaj niz raznolikih čizmica, što
od kuće do kuće, od ognjišta do ognjišta rekbi
da kruže u jednom jedinom niemnom drhtu iščeki-
vanja svega svieta?

I tako maleni Krist hrabri se obim rukama i
pristupa pred lice Svevječnoga. Velika vreća
milodara, odličja, darova, igrački ondje je pod
stolom Gospodnjim, i On vam budno bdije
nad njima. Nije jedan obični poklonilac, jedna
vrst fra Melitona, koji napunja zamotke; treba
prijazno izložiti molbu, odgovarnti vrstno na pri-
govore, izdržati neustrašivim smieškom njegove
priekore čangrizavog dobrotvora.

I zato bo, maleni Krist koleba i hvata se
oblačja; ondje jednu stepenicu niže stoji nekaki
Anđeo sa jednim bezpreglednim spiskom, s perom
u ruci spreman je da postavi križ na imena
skalaca, koji jurve primiše svoje. Ma koliko iska-
laca! Jedan popis da poludiš! Svi izložitelji čizama
— visoke gospodje za dragulji, stari urednici za
odličje, pastirice za crveni rubac, mladičci za prvi
pogled ljepotice, bogčari za dobar ručak, djeca
za s igračku, napokon napričade za zubni kolutac!...

Kako će maleni Krist da izvuče sve ove
stvari strpljivosti vječnog oca?...

Oh, dobri djetiču Kriste, da Ti znaš koliko
bi drugog svieta molilo štogodj — kad bi u srcu
njelilo vjeru u mogućnost uslišaja! Ne igara, ni
njihaljka, ni resica, ni sigračka, ni drangulija!...
da li strašno velikih malih stvari: jedan časka
mira, jednu zdraku svjetla, jedan drhtaj nježnog
srca, jedan cjeluruk, jedan podragaj kosa, jedan
pokoj, jednu zaborav, jednu nadu da ju u tišni i
u zaboravi podržiš živu kô sveti oganj!...

Ne; sve molbe nisu ti bile prikazane, Kriste,
niti su sve čizme izložene bile. Spisak Anđela je
kratak, Kriste, i na njem nisu izpisana sva braća
tvoga života...

Ali onih, koji ništa ne istu, Ti se jednako sjećaš, Kriste, i možda ih više ljubiš od iskalaca. Ti si živio, Ti si trpio....

Redo-država Konventualnih Franjevaca.

Kad su prošlog listopada domaće novine proturile u javnost da je ova redo-država opet postala neodvisnom, viest je obradovala sve mirsko i redovničko svećenstvo. Pošto je ovo znamenit događaj, mislim da će biti milo čitateljima „H. Rieči“, ako im nešto predočim o toj redo-državi, koja ima, ali još neobradjenu, svoju krasnu povjest, radi vrlih redovnika, koje je uzgojila crkvi, znanosti, pa i domovini. Do g. 1826 uživala je ona svoj neodvisni život, kao što ga počima i danas uživati. Ali je njezina ustanova veoma stara, te mislim da je najstarija redovnička provincija u hrvatskim pokrajinama.

Nemom je sv. Frane stupio na hrvatsko tlo u Splitu, u istom gradu imali smo prvi samostan (g. 1212), koji postade kolievkom i razsadnikom drugih, u Trogiru, Zadru i. t. d. God. 1235 broj se samostana prilično umnožio, pa su starešine Reda, obzirom na hrvatsko obilježje ovih naših strana, gdje je bio neprirodan zajednički život sa Italijom, odcjepili Dalmaciju od Italije, dajući joj neodvisnu upravu, kako spomenici svjedoče, zvala se Redo-država Hrvatske (provincia Sclavoniae) kasnije Ilirske, napokon pod Bonifacijom IX. g. 1397 „Provincia Dalmatiae S. Hieronymi“.

Franjevački Red, po svome zvanju i po duhu svoga sv. utemeljitelja, eminento je pučki Red, pa zato kao svugda tako i kod nas ovaj Red je puk silno zavolio, te franjevci brzo otvoriše mnogo samostana, tako da je provincija svrhom četrnaestog vijeka imala tri Kustodije sa četrdeset i dva samostana.

Uredba provincija i u pogledu škola bila je dosta dobra, naravno prama prilikama one dobe, kad se živjelo u neprestanom ratovanju sa Turcima. Natizimo liep broj naučitelja (magistri), koji su prve nauke primali u našim samostanima, a kasnije se usavršavali na sveučilištima u Italiji. Docijnije ova je uredba bila potpunija, pak je veći broj onih, koji se ističu u pripovjedanju i na peru.

Od tih vrijedi nekoje spomenuti: O. O. Ivan, Vid, Vilem Cresani, Antun M. Petris, Toma Sonković, Petar Sardo, Ivan Torre, Jakov Marnavić, Andrija de Andreis, i brat mu Ivan, Blaž Posarić, Jerko Družević, Nikola Dfinicus (Divnić) zaslužni sabirač starinskih spisa, Brnardin Spličanim, prvi prevodioc Štivenika (Lekcionarij), Franjo Grassi (čiji se predaci pisali Tusti) pisac više propovjedačkih knjiga, Antun Tomaseo, auktor jednog cijenjenog bogoslovnog djela u 5 svezaka, Mate Ferkić glasoviti bogoslovac i najslavniji sin ove provincije, auktor velikog broja knjiga. Svaki samostan ima svojih vrijednih redovnika, ali uboće gradovi Cres i Šibenik dali su provinciji najveći broj učeničkih, dočim su najvredniji obično stanovali u Bribiru, gdje je naša crkva S. Marije bila kao dvorska kapela knezova Šubića, koji su imali potrebu učeničkih osoba za razne misije.

Još bi mogli mnoge navesti, koji su bili ili profesori na sveučilištima u Padovi, Anversu i t. d., ili ravnatelji cvjetujućih naših bogoslovnih zavoda osobito u XVI i XVII vijeku, ali to nije svrha ovog kratkog poteza. Napomenut ćemo samo da osim onih koji su obnašali visoke časti u Redu, da je ova provincija dala Redu četiri generala, crkvi preko dvadeset biskupa i jednoga kardinala i Papu Nikolu IV.

Vriedi takodjer iztaknuti da je bilo prigoda kad su se naši bratri sa mukotrpnim narodom borili za Krst častni i slobodu zlatnu proti turskom zulumu, a u više prigoda izlagali su požrtvovno svoj život kad bi kuga harala naše primorske gradove.

Ali bilo je i tužnih dana za provinciju. Ona je pretrpjela prvo progonstvo od mletačke vlade g. 1787, koja je famoznim dekretom „di concentratione“ udarila na nas i na druge, te nam zatvorila liepi broj samostana, medju koje one u Trogiru i Kotoru, pače i nekoje samostane bezdušno otela i

dala drugima. Nemilo doba razpršenja nastalo je pod francuzkim dispotizmom, prem valja priznati da nije kod nas onako poharalo crkve i samostane kao u Italiji, gdje, osobito padovanska provincija ostade skoro podpuno zatvorena.

Nastupom austrijske vlade Redovi počeh oživljivati, a Franjo I. dozvoli dozvoli našim fratrima povrtak u Padovu uslovom ako se onaj samostan i crkva pripoji Dalmatinskoj redodržavi. Ovo bi prihvaćeno, te bi izdata naredba g. 1826. U ovoj prigodi, Dalmatinska provincija je spasila veelebni hram frenjevačkom Redu. Prilike su bile puno nepovoljne, a sami Bog zna kakav bi udes zadesio ono svetište da ne bi vrlag O. Perruzza i i dalmatinske provincije.

Kad je radi prevratnih zakona u Italiji g. 1867 samostan padovanski drugo progonstvo doživio, a sinovi njegovi bijahu silom raspršeni, redo-država opet priteče u pomoć, šiljući svoje redovnike u Padovu, i tako je po drugi put jako sudjelovala da spasi ono svetište i održi u svom sjaju veeičanstvene crkvene funkcije. Ove uzvišene usluge samovoljne požrtvovnosti moraju ostati zabilježene u povjesti padovanskog samostana, gdje su naši, u svako doba, ostavili liep i ugodan glas o sebi. Treba još nadodati da, pod upravom dvaju hrvatskih provincijala, Falute i Belamarića, kod Padove mogla se otvoriti dva nova samostana, i radi kojih padovanska provincija može ponovno uživati svoju staru i dičnu neodvisnost.

Sdrnženje naše s Padovom, i ako opravdano radi prilika od g. 1826, ipak prouzročilo je zastoj kod nas. Nije onako cvjetao bujno stari život. Mladež, premda metodično i marno uzgajana, ali ne prema hrvatskom značaju njezine duše, nije imala, nije mogla imati, uspješnog znanstvenog odgoja. Razlozi, koji nas jamačno odielišu od Italije g. 1235, i danas su imali istu vrijednost. Kod Redova danas se puno pazi na značaj zemlje, i tako starešine Reda udieleše ovaj hrvatskoj pokrajini podpunu neodvisnost. Tako i onimo u Italiji. Zaludu! Intelektualni odgoj ima biti prirodan onoj klici, koju je već za rana majka uvriežila u duši djeteta. Škola ovu klicu njeguje i natapa, a ne mora druge saditi. Hrvatski jezik nama je jedino prirodan, pa ako nije daljni odgoj po tom jeziku, duša se, do zrelosti razuma, veoma teško razvija, i ako uspijeva, on nije kakav može biti i kakav bi doista bio, kad se škola prilagodi materinskoj rieči i značaju, koje diete poprims u roditeljskoj kući.

Radi svega ovoga, što namjerice navedosmo radi neupućenih i još drugih razloga, starešine Reda zaslužuju priznanje, kad su učinili da Dalmatinska Redo-država bude neodvisna i da se osovi na svoje vlastite noge, a sada je do nje da uloži svoje sile za Boga, znanost i hrvatsku prosvjetu.

Fr. J. MILOŠEVIĆ

Notturmo.

Noć je zašla — a u noći
ja se noćnom tminom kradem
ko da za se nit ne znadem —
nit za danak te će doći.

Noć je zašla — a u krilo
ja joj trudno spuštam čelo
i ne pitam — neveselo
što mi danas srce snilo.

I ne pitam — dal' u čamu
čemerne sam suze tlo,
ili častni bojak bio,
svjetlo vapeć, goneć tamu.

I ne pitam i ne hajem
dal' mi zadnji bojak ovi,
li ću bojak bijuć novi
nove dane da potrajem
I ne pitam i ne žudim
ništa — mira željan sama,
trudan s vreve, trudan splama,
da na mekim usnem grudim, —

Na kojima nisam predō
kad života sok sam sisō,
kad života dah sam disō —
bezazleno mirno čedo.

Meke grudi — grudi vrole,
ja na vama opet snivam
i sve grim i cjelivam
oko svoje zibke biele.

A u sladkom plijuć sanku
iz daleka život čujem
te me sladkim mami brujem
novog dana na osvanku.

Mami život — a ja tiho
prisluskujem sladkom glasu,
na pjenavom kō talasu
da me vjetar lak zanjiho.

I polako glas se gubi
ko val sitni koji gine —
kad široke sa pućine
uzdišući žalo ljubi.

I tihann poč prolazi
da me od sna ne probudi —
kō da sa mnom nektud bludi
po zvjezdanoj svetloj stazi.

A ja ništa već ne žudim,
u tišini vedre noći,
ko da noćnoj u samoći
još na mekim snivam grudim —
na kojima nisam predō
kad života sok sam sisō,
kad života dah sam disō —
bezazleno, mirno čedo.

M. SABIĆ.

Pjesnik i zvezda.

Napisao Robert Lord Lytton.

Zaljubio se pjesnik u zvezdu, i motreći je svake večeri besjedio: „Oj kako si liepa! Zašto si tako daleko? Kako li si sjajna, pa zašto su tvoje zrake tako hladne? O ljepoto, koju obožavam, a ne posjedujem, ne bih li te mogao barem jedanput privinuti na svoje grudi, pa umrieti odmah za tim?“

Gunata zanosom pjesničke ljubavi, ostavi zvezda svoj nebeski put i prometnu se drage volje u ženu, da bude svome obožavatelju zaručnica na ovoj zemlji.

„Deder kaži ti meni, reče ona pjesniku nakon vjenčanja, — ti, koji si me ljubio kao ljubovnik i imaš me kao muž, kaži mi, što voliš: ljepotu zvezde ili nježnost žene?“

Čovjek odgovori:

„Manjka mi ona božanska vedrina, koja mi je uznosila dušu do neba.“

A zvezda mu odvratr.

A ja na zemlji niesam više našla pjesnika.

MARUL.

Mislili su

Mislili su oni preko Drave:
Lako ćemo za Hrvate!
Medj Magjarim ima još Khuena,
Medj Hrvatim ljudi plate — —

Jedno su se ipak prevarili:
Sve je kako Magjar misli, —
Tek ne vidi, — kako su svi drugi
U jedan se red sad stišli.

Nisu više ona doba stara,
Mućno u glib živom glavom,
Sad i roblje snažno progovara,
Sad je drukće i — pod Dravom.

Vitezovi, ajte pripravljajte
I vješala i stratišta,
Sve zaludu, — ostajemo sinci
Tog hrvatskog hrvališta.

Tu ćemo se borit sve do konca.
Sve do našeg bielog danka,
Dok Arpadsku i svačiju silu
Ne šćeramo od tud vanka.

Bit će mekši, koji vele:
Lako nam je za Hrvate!
Ovaj će ih Božić razujerit,
Drugi će im podbit gnjate.

DINKO SIROVICA.

Savka.

— Ha, ha, ha — ti si zaručena, Savko, sa onom pijanicom; ha, ha, ha, biti ćeš moja, kad se udadeš

I Savka odloži švelo. Za što joj je zašumio u usima sada u samotnoj sobici onaj bezočni smieh šior Piera? Da, da, njezin je Ivo pijanac, on je zapušta, muči i bije i otimlje joj novac, što ga ona zasluži šivanjem. Ona ga jošte voli, ali mogla bi ga zamržiti. Osobito joj je bio oduran sinoć, kad je došao kući supijan i rek'o joj:

Šior Piero te pozdravlja. I njegov je popratni smieh tih riječi bio demonski.

Savka u tim mislima, a vrata se otvore:

— Dobra večer, Savko, golubice moja, namisija se pijani Ivo.

— Ivo. — zalomi Savka.

— Savko — pretigne je on — šior Piero je doli.

— Pa ?!

— On te voli

— Ivo! — zgrozi se žena.

— Savko, ne luduj, ja moram postati bogatim čovjekom, ta čemu je u mene krasna žena.

Biraj ili šior Piera, ili ovaj nož — izdere se on....

Oči su mu plamtjele divlje i sulude.

— Neka dodje — odvrti Savka — kamen.

Ivo odloži nož na stočić i zatetura stubama.

Savka uzme nož, pristupi prozoru. Na ulici govorio je već Ivo sa šior Pierom.

— Zvieri, — pisne Savka i baci se na krevet. U desnici držala je nož. Na stubama čuli se koraci šior Piera Još čas i njegova se satiriska glava ukaza na ulazu — — — — —

— — — — —

Savka se uzpravi na krevetu:

— Evo, sotono, uzmi me i zarije nož duboko sebi u srce

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

nekom osobitom gorčinom i mržnjom prama svemu onomu, što te sil, da s posmjehom na ustima gledaš ovaj svijet. Da, i ja ga gledam s posmjehom, ali ovaj posmjeh nije znak veselja, već ljute i gorde ironije, posmjeh sažaljenja i boli, posmjeh izrugavanja i najvećeg cinizma*.

„Kao što uvijek tako i danas pretjerano sudiš“ prihvatit drugi prijatelj.

Ja ljubim svijet, ja sam njegov obožavatelj. Duša mi se od miline topi, kad vidim ovaj divni red što u njemu vlada; i najmanja travčica i najveće stablo i najsitniji kukac i najveća životinja; ovo naše divno more sa svojim nedoglednim dubinama, ove naše kršne gore i liepe ravnice, sve imadu svoju povjest, svoj postanak i razvitak. Kad uromim u ove divne prirodne tajne, čudim se sve-možnoj uvidjanosti, promatram tačni red, kojim nedivljiva ruka sve pokreće, pak me obuzme neko osobito čeznuće, koje mi sladi i najgorči čas života.

Istina je, ovaj je život borba, ali upravo ova borba mene uzdiže i jača, u njoj mi je slast, život i spas. Život mi je pun nade i čeznuća, pa me ovo dvoje kriepi i daje snage za daljni rad.*

„Čeznuće je za me — prihvatit prvi — najgora ludost. Reci mi, molim te, koja stvar na svijetu, kad si ju postigao, uzdrži onaj čar i ljepotu, što je imala, kad si ju samo želio. Što je na svijetu tako zanimivo, da ti sve to više slasti pruža?“

Moja je duša već bez ikakve sjenke iluzije. Život je ljudski prazan, nerazuman, bijutav. Oh! dopusti samo, da se malo izjadam, da izkažem svu onu gorkost, što mi život muči. Istina, život imade po koji liepi trenutak, ali i ovaj nije nego iluzija. Jesi li ikada u svom životu rekao: sretan sam! Ako jesi, stalno je, da si se u starijoj dobi nasmijao toj proštoj naivnosti. Zapravo cijelo naše bivstvovanje nije nego jedna liepa priča, puna slikovitog govora, liepih fraza, umišljenih epizoda, ali je jezgra svega ovoga prazna, nerazumna. Tko nju motri nije sretan, a tko motri svu onu liepu nakičenu formu, nije nego obsjenjen, prevaren*.

I ja sam jednom ljubio život, jer sam bio stalan, da će mi doniet slasti i lasti, ljubavi i veselja. Ljubio sam i ja svijet, jer niesam poznavao zloću ljudsku, jer sam čutio ljepotu prirode i do-brotu božju.

I ja sam često u večte sjedio kraj mora, pa pjesničkim zanosom promatrao sjajno rumenilo umirućeg sunca, čutio sam ugodni miris pomlađjene prirode, pak tiho govorio: liepa je, divna, božanstvena ova priroda, a nama je dato, da se divimo njezinim čarima, da ju podupnu uživamo.

Čudio sam se previšnjoj mudrosti, koja je svijet ovako liepo uredila, pak sam mislio, da je sve samo za nas stvoreno, a niesam ni umišljao, da smo i mi samo jedan atom u ovoj bezsviastnoj masi, samo jedna neznatna tačka vasiona.

Obsjena je moja bila u najvećem jeku.

Da mi se još uzdrži i poveća ovo stanje, nadošlo je u moje grud. U moju usijanu maštu neko jako, snažno, nervozno uzbuđenje, nadošla je ljubav. Postao sam pjesnikom, umjetnikom, pravim sanjarom. Ljubio sam samoću, tišinu, a moja je mašta bila vulkan, koji je s najvećom snagom neprestano sipao najsmjelije ideje, najidealnije pomisli. Obožavao sam svoju ljepoticu, pak mi se sve činilo malenim i neznatnim, prama onomu, što je u mojim grudima buktilo, sve nuzgrednim prama onom biću, koje je bilo etlj mojih sanjarija.

Svaki njezin kret, svaka njezina rieč napunjala je moju duš nekom osobitom slašču. — Kako je liep ovaj život, kako je presretno ovo stanje! Neprestano sam govorio, a niesam jedan ni umišljao, da sam i u ovom velikom čuvstvu sliepa igračka prirode, koja mi sve ove tobožnje ugodnosti pruža, samo da me još jače obsjeni i zavara.

Mojem bulaznjenju i šalabazanju ni kraja ni konca. Često sam sjedao do kasne noći kod sveće, a ujen mi je lik uvijek pred očima bio. Brojio sam slovke i skladao pjesme, a nju nazivao najdražim, najsladrijim imenima.

Oh! da znađeš kako me je žarko ljubila, kako me milo gledala i za me se brinula!

Kad sam joj prvi put pružio ruku, zdrihtalo e cijelo moje tijelo. Bio sam uzhičen! I tako su prolazili dani u snievanju i maštanju, prolazilo je umišljeno blaženstvo mogea života, sanak moje ugrijane mašte.

Tek sada uvidjam, kako sam onda lud bio; uvidjam da „to čuvstvo nije nego tlapnja, taj posmjeh samo micanje živaca, ta ljubav samo nervozno uzbuđenje“.

Ne govorim ti, što je bilo, kad smo počeli, da našu unutarnjost jedan drugom izkazuemo.

Kao što voda iz izvora, tako je iz naših rieči ljubav tekla, a naše su se ustne neprestano sastajale, da posvjedoče ovo najidealnije nagnuće. Prolazili tako dani, puni blaženstva i raja.

Velika je bila moja sreća, ali je za to bio i još jači udarac, koji me je snašao.

Ne! ne, ne vjerujem ženi, ne vjerujem njezinoj ljubavi, ne vjerujem njezinoj besjedi ne vjerujem, da ona čuti ovo veliko silno nagnuće, koje te do blaženstva vodi; sve je u nje obmana; ljubav je strast, stid je licumjerstvo, poštenje je varka*.

„Dragi prijatelju, kako si se zanio. Dopusti malo, da se sladko nasmijem, pa da ti kažem: pretjeran si bio onda, a još viš sada.“

Uvidjam što ti se imalo dogoditi. Ti si u tvojoj miljenici htio da nadješ nešto, što ne može da bude, htio si da nadješ pravog andjelka, a zaboravio si, da smo svi svi sinovi prirode, pak da se moramo podvrći njezinim zakonima. I ja sam ljubio, ali ova ljubav nije bila sanjarska ljubav, plod usijane mašte, već prava ljubav koja je smatrala ženu poput sebe, ljubav koja je znala trpeti, oprastati i žrtvovati se. Ljubio sam ovako, pak sam bio sretan i nisam naišao na razočaraje.

Idealnije sudim i o životu; ne smatram ga kao i ti praznim i nerazumnim, već najdražim darom višnje premudrosti. Nije — naša svrha, da samo vegetiramo, već nas uzvišenija zadaća čeka, a ti

„Stani, molim te, slušaj samo dalje. — Velika je dakle bita moja sreća, ali je kratko trajala. Moja je miljenica morala da se preseli u drugo mjesto.“

Razstanak je bio težak. Srce mi se je kidalo od boli, niem sam do nje stajao, a suze se tokom točile niz moje lice. Ona je mirnije čekala zadnji čas. I u istinu bio je zadnji.

Sutra dan sam se probudio bleda lica, upalih očiju, tugaljiva pogleda. Savršenost njezina lika, dubina njezinih misli uvijek mi je pred očima lebdila. Dopisivali smo se na dugo, ali je ona sve to hladnjom postajala, dok mi jednom ne dodje pismo, u kojem javlja, da svršava se.

Bio sam izvan sebe, činilo mi se je nemogućće, da je sve svršilo, ali je bilo tako.

Moja miljenica, ono njezino čutljivo srce blagohotno je počelo da drugog vara i obsjenjuje, kao što je i mene.

Kako što ledeni mraz uništava zelene usjeve, tako je i moju dušu ovaj preokret pretvorio u pravu pustoš.

Kad sam je u oštrm listu prekorio, ona mi poštie malo dana poslala oglaš skorog vjenčanja. Dakle je uvijek izgubljena! Uvidio sam „da himbenost ljudsku. Istim časom pokopao sam za uvijek moje osjećaje, nade, ljubavne polete, cijeli svoj duševni život. Odele sve mi je bilo kao pusto groblje, a sva priroda hladna i mrtva. Došao sam do očajanja i prokleh život. Prokleh sve one česove, što sam u njezinu družtvu bio, sve njezine mile rieči, njezine tajne i sladke obmane.

Da utišam svoje očajanje srce bacio sam se u vrtlog veselja i zabava. Pohadjao sam svakojaka družtva, dao sam se na putovanja, na zabave, provadjao sam u neumjerenosti dane svoje u nadi da ću sve zaboraviti. Ali zaludu. Neki potajni jad mučio je svjedjer moju dušu; dani su mu bili dugi, jednolični i mrtvi, a noći uzrujane, bezsne, uznemirene. Moje je stanje bilo nesnosno.

Koliko li sam puta htio obustaviti kucaje svoga srca, koliko li sam puta u strahu htio prekiniti svoj život, ali ovo grupo i podlo srce uvijek bi odgovaralo: ne!

I sada kad promislim na prošle dane, leden mi znoj ospe čelo, studen mi obruč pritise srce. Gledam na prošlost kao na pusto groblje, a očekujem golu i praznu budućnost.

Pa reci mi, molim te, kako ćeš, da opet uz ljubim ovaj život, koji mi je tolika gorčinu donio; kojim ćeš ideji da se posvetim?

Domovina, čovječanstvo za me su prazna imena i bezsmislene riječi. O njima govore samo oni koji hoće da s tim sebi reklamu prave, pa i oni jadnici, koji se slepo za njima povadjaju?

Što mi drugo preostaje da ljubim?

„Zaista teško, da što više uzljubiš, ako budeš i nadalje tražio sreću samo u prolaznim kimernim stvarima, ako budeš mislio, da ti sve mora da prodje bez ikakve sjenke borbe i stradanja. Teško je pogledati na čovjeka još mlada, a već ostarjela usled nevolja i razočaranja; teško je pogledati na ono oko, koje s prezirom gleda na cijeli svijet.

Plemenito srce, što si jednom imao, liepe ideje što si gojio, probudi opet na novi život. Pomladi se, ta u tebi imade još dosta snage i volje, da ono veliko čuvstvo na drugu stazu navrneš. Ljubav što si gojio prama onom ženskom stvoru, presadi na drugo polje; radi za dobro pojedinca i celoga naroda. Nije domovina prazna riječ, ona je jaka, značajna, znamenita. Pusti ove rodne grudi, pa se prenesi onamo daleko preko oceana, i ubrzo ćeš uvidjeti, što je domovina.

Je li pravo da mi i to čuvstvo omalovažuju, jemo, ako imade onih, koji ga zlo upotrebljavaju?

Zapušteni naš narod, raztrgana naša domovina trebaju danas, više nego ikada, zauzetih, poštenih i vriednih sinova, treba vruće ljubavi pregora, snažne volje, vjernih branitelja.

Idealnija, svetija, uzvišenija je ljubav prama svojoj domovini od ijedne druge ljubavi; ona ti u srcu pušta neko blago uživanje, a u narodu trajno spominjanje.

Uprav danas, više nego ikada, domovina treba pravih značajeva, da odole ovoj navali krivih proroka, hinbenih trgovaca, koji se muče, da pogaze sve ono, što je veelebno, plemenito i sveto, koji hoće da pazare u narodno ime i u narodno poštenje. Proti tima ustati, boriti se, uništiti ih — najveća je i najsladja dužnost.

Nemoj s toga podležti udarcima sudbine, već ustani čvrsto, da se boriš proti svemu onomu, što hoće da uništi vjeru u domovinske ideale, vjeru u buduće njezine dane.

Narod, koji u ovakovim prilikama ovoliko može, koliko li će dobiti, kad se spoji i ujedini.

Odluči se, pa radi za svoj narod i uzdaj se u njegovu budućnost. On te ne će za stalno izdati, ni prevariti, a tvoj će rad biti za uvijek blagoslovljen.

Povjest roda moga.

Bujno vrelo povjesti roda moga
milo šumi, žuborom svojim travi:
s njeg ja srcem nektara sladje piće,
milinjem tonem.

Bujno vrelo povjesti roda moga
štimom svojim sladjanu pjevu svietu
pjesmu, kojom zvučile žice glasne
hrvatske duše.

Sada buči, gromornom ori jekom,
slapom silnim odnjeva, živo glasi
slavnu pričju pobjede muške snage
na polju bojnomo.

Sada opet ognjenom vrije lavom,
plamne siplje varnice divnog znanja,
što ih genij palio na oltaru
hrvatskoga roda.

Povjest moga naroda veličajan
zbor je krasnih pjesama, koje srce
trave, — rajnim čarima i divotam
dragaju dušu.

Kako zviedze nebeske grudi rese
sjajem divnim trepereć divnom noći:
tako djela otaca mojih sjaju
obzorom svietu.

Kako bujna oaza u Sahari
sieva vrelom, kiti se plodnom gorom:
tako njima sveobćoj u pustoši
gizda se prošlost.

Kako rude ostale alem-kamen
zasjenjuje kraljskoj u kruni sjajem:
tako moga podvige sjaju roda
vremenā krunom. —

Bujno vrelo povjesti roda moga
milo šumi, žuborom svojim travi:
s njeg ja srcem nektara sladje piće,
milinjem tonem.

Ali s njega srcem i gorki pelin:
čemer žilam mojim se širi gnjevnim,
kada gledam prezreću čast i slavu
naroda moga.

Ciela povjest stvori se grobnom pjesmom
djela divnih otaca mojih slavnih;
stvori mi se igrom i šalom krvnom
sudbine kivne.

Sav uzplamtim: kijučaju čuvstva vrela,
mislil moje pjene se u krvavom
viru Naglo zatvorim zlatnu knjigu
prošlosti dične.

F. PAJO MIŠURA.

Grgurina.

Zvalo ga tako po celom okolišu. Mogao si se kriviti koliko mu drago zovuće ka pravim njegovim imenom „Pere“, ne bi ti se lje ozvao. Išlo je malko pognut, uvijek jednakim odmjerenim korakom, klekajući ponešto u koljenima. Na glavi mu uvijek jedan klobuk, a u ustima uvijek — lula. Više je on tu lulu volio, nego li sebe; govorio je vazda, da mu nije lule, da bi odmah sv. Roku u Podgradinu.

Najviše se starao za duhan. Za lulu duhana bio bi preplivao Neretvu. Jednom nije ga imao ni zere, pa otišao ravno u načelnika: ili mi daj za duhan ili mi spravljaj kapsu! — Načelnik mu dao, a on u Antiše, pa kupio sve do Božića.

Grgurina se je samo dvjema skrajnostima izticao, u svemu ostalome bio je bez ikakva interesa: strastven za duhan, strastven proti čifutima.

Tko mu je, kako i kada tu antisemitsku mržnju u srcu razjario, bilo je svima nepoznato, jer u koliko ga se znalo, nije on nikad imao prilike ni da dodje u doticaj s kojim židovom. Vjerske strasti nije tu sigurno bilo, jer bi Grgurina znao često kazati, da ljubi turčina, lutora, riščana, svakoga, ali čivuta da bi zapalio jednako kō duhan u luli.

Kad bi mu se počelo govoriti, da su napokon i čivuti ljudi i . . . odmah bi se uzpričio i viknuo: lažeš!, ne gledajuć u brk nikome.

Jednoć će ga stari Pajo zapitati: Ma šta su ti učinili čivuti?

Da mu nije to rekao. „Znaš — zaintač tad Grgurina, — ti si za njih, jer si i ti kō i oni, i ti bi, da ti se od šolde stvori fiorin. I ti bi, da ti u dućan dodje svak, da svakome prodaš rog za svieću, da svak od tebe pomoć izgleda. Iš, nevjero!“

Pajo se nasmije, pa će mu: Bit će, da te je koja liepa čifutica prevarila, ono znaš, kad su amo dolazila gospoda, da nam urede rieku. Bilo ih je onda, a ti si se vrtio oko njih“.

„O djavle munjeni, — odvnu mu Grgurina — dobro li ti pamet služi. A znaš, tuko božja, da sam ja onda bio remeta i da nisam zalazio nikud, nego ili u crkvu ili u kuma Andrije ili gledao na podvornici, kako igraju na buće.“

Znaš li koja je, — nastavi Pajo, — do koji dan doći će amo dva iz Beča. Pogodili se s popom, da će nabrat sve lišće s one pitome drače kod crkve, jer da je ono izvrsno za nekakav njihov likvor.

A koji su? — upita Grgurina.
Vrag ih zna. Pitaj popa.
Smeten, srdit krenu on u Don Ivana.
Ej, Grgurina, koja nova? upita ga župnik,
kad mu se pojavio na vratima obora.

Ako je istina, što mislim, onda je zlo. — Je li duše ti, pravo mi kaži, je li baš, da si se pogodio s dvojicom iz Beča za lišće sa pitome drače kod crkve?

Prva što čujem. To ti daju piti. Šta će kome lišće pitome drače?

Htio sam i ja reći. Bog, don Ivane!

Vratio se pred obćinu. Sretne kuma Andrija. Kum Andrija brio vragometan, pa mu potvrdi što mu župnik odbacio.

Više ne moš ni popu vjerovati. A čuj, kume Andrija, znaš li, koji su to što će doći?

Čivuti, brate, sigurno. Ta tko bi se drugi u to gubio?

Bila je burna, grozna noć. Rekao bi, nebo se prolomilo. Sievalo, tutnjilo, a vjetar lomio i čupao stabla.

Po toj užasnoj noći naš ti Grgurina izidje s fenjerićem iz svoje kućice u Trnovu, pa ravno k crkvi. Uzpne se na onu pitomu draču, pa stane brati s reda sve lišće i spremat ga u torbu. Lako je bilo iz početka medj debljim granama. Išlo kō po loju. Grgurina je uživao; nije osjećao udarce vjetra, nije mario za kišu, koja ga promočila do kože. Kad je očistio donje grane, počne dizati ruke k tanjima, pa da ne oстане ni lista, počeo se penjat napried gori na tanje grane. Donjekle išlo dobro. Kad je htio da dohvati lišće na jednoj dobro postrance izpruženoj grani i kad je na nju nogom stao, prelomi se, pukne, a Grgurina, liš, koliko je dug i širok na te.

U jutro nadođe ga ondje mrtva. Uza nđ torba punu lišća, a lula iztresena do crkvnog zida.

Stari Pajo žalio sutradan, što je ono išao govoriti, a i kumu Andriji bilo teško. — Svakako bilo je najteže jadnom Grgurini.

Poslie pet-šest godina, kad su meni ovo pripoviedati, bio tu i stari Pajo. — Kad svršila pripoviest, uzdahnut će on: E siromah Grgurina! Ma tko bi bio rekao, da će bit onoliko — lud!?

D. S.

Na ruševinama.

Kumira lažnog porušene trone
sazalno u prah motri moje oko;
vedar je obzor: na nebu visoko
sjaji se sunce slobode. Ne klone
radniku snaga. — Nametnute spona
raztrgnuo je, zbacio duboko,
u bezdan — zaviek, dižuć se kō sokō
nad palim lažcem, kojemu već zvone
na pogreb muklo. Za čovječja prava
neumoran će na rad uvijek sveti,
ne drhćuć s' prietnjā. — Junaka je slava!

U ideala čiste prepun vjere
ponosan gleda, i kō da se svēti
na ruševinam poje: Miserere!

GJURO PALAVRŠIĆ.

Hrvatska Tiskara (Dr. Krstelj i dr.).

Vlastnik, izdavalac i odgovorni urednik Josip Drezga.

Hrvati i Hrvatice!
sjećajte se u svakoj prigodi
DRUŽBE
Sv.
Ćirila i Metoda
za Jstru

sve je ostalo, kako je i bilo, a kamo onda, — pitano mi, kamo se djeno od 150.000 K za školstvo u Dalmaciji?

Za god 1908. obećano je ništa manje nego K 300.000 u tu svrhu, Pak? Jesu li občine u biti olaksane u školskom doprinosu? Ne. Zemački odbor dostavio je ove godine svim občinama svote, koje moraju za stanovite naslove absolutno izvršiti u proračune, a među tima nalaze se i one za školske doprinose skroz i skroz onakove, kakve su bile za godinu, koja svršava uz svih 450.000 K bečkih obećanih za školstvo u Dalmaciji.

Mi ne znamo, jer ne nalazimo rieči, kojima bismo okrstili ovakovo postupanje, kako da se o bečkoj vladi izrazimo nakon ovoga, što iznesmo. A kao što je i u pitanju pripomoći za školstvo sigurno je i u pitanju pripomoći za druge potrebe pučanstva u Dalmaciji, pa tako dolazimo do zaključka, da se cilja vladina akcija za pomaganje ove pokrajine svadja na ono, što o njoj rekomo, kad je bila najavljena t. j. da je ona samo prosta igra, varka, objesna potvrdjena eto sada novim dokazom, koji mora nas izvrđevati jednog za uvijek uvjeriti, da nam se od bečke vlade nije nadati nego samo daljnjim izrabljivanju i praznim obećanjima.

Hoće li pak doći vrijeme, kad će se i bečka vlada ostaviti te igre, tih praznih obećanja, to stoji samo do nas Hrvata, do naše narodne svijesti i odlučnosti u obrani narodnih prava i svegšeg narodnog ponosa.

Naši dopisi.

Makarska.

(Važna občinska sjednica — i zajam od 150.000 kruna). Na koncu prošlog mjeseca bila je važna občinska sjednica, koja je trajala preko šest sati — osim glavne stavke pretresanje o proračunu za doj. godinu — bilo je drugih devet točaka od kojih nekih od osobite za nas važnosti, kao onu kojom se uoblastilo občinsko Upraviteljstvo da sklopi za grad Makarsku, kod koje Banke amortizacijom zajam za nabavu nekih kuća, i za gradnju nek potrebitih gradnja. Iza keli je g. Načelnik otvorio sjednicu, pitao je želi li tko god da se pročita zapisnik zadnje sjednice. Neki vječnik pitao je, da se čita samo zadnja stavka istog (naime o velebrdskoj affaire). Kako ista bi pročitana htjeo da se otvori razprava — ali pokle priznao da je ta tačka za zapisnika točno prinešena — g. Načelnik ne daje da se o tom razprava vodi — jer da se imade vrlo važnih pitanja prisetiati u današnjoj sjednici — pozvao se je na viće koje velikom većinom odlučilo da se umah priđe na dnevni red i tako nakon pol sata čarivanja i prepiranja napokon utišala se je ova kratka oluja. — Razprava proračuna trajala je mal ne preko tri sata. Vodila se je ozbiljno i razborito. Poprimilo se je važnih zaključaka, koji smjeraju na dobro raznih seoskih odlomaka i grada, a utjehom možemo se veseliti što se dobrom sadanjem občinskom Upravom občinski prirezi malne po svim odlomcima znatno umanješe — samo za Makarsku nešto poskočiše. — Pohvaliti je vrijednog ured. učitelja Granica, što je i ovaj put na srce stavio g. Načelniku, da se sdušno zauzme za izkorenjenje proklete psosti, kako jur viće odredilo bilo i koja žalibože jesti na trgovima, na ulicam, a osobito po mesarnicama nekaznjeno vlada — i da daje o tom stroge naredbe redarstvu i nek se uve tužbe — kao i za druge neredite i prekršaje točno izvršivaju. Načelnik obećao da će se zauzeti. Na pitanje poviješnja plaće tajniku i nagrade občinskim činovnicima, M. P. Don Ivan Žarnić — opazio je pošto sve je poskupilo da je pravedno, da se plaće povisuju i da se nagrade dade — ali da se mora zahtjevati od občinskih činovnika, da se poslovi redovito opremaju — da nemaju udionističvati u proturkćanske i socijalističke agitacije, pošto značaj od hrvatske občine od njenog postanka je kršćansko-hrvatski. Gosp. načelnik rado se je odzvao i svečano pred vićem i občinstvom obećao, da ne će dalje trpiti ni u uredu ni van njega nikakve proturkćanske agitacije, pošto je od svakoga priznat kršćanski značaj ove občine i da je ista bila miljenica gosp. Pavlinovića. Svakom prisutniku dojmila se ova izjava.

Gledje zajma gosp. je načelnik u liepom i stvarnom govoru razložio, da je neobdno potrebno, da ga občina sklopi i da se učine neke potrebite stvari, kao: gradnja biblioteke i stan bibliotekaru (u koju svrhu blagopokojni Mons. Pavišić ostavio je ne samo sve knjige, da li još za rečenu gradnju 12.000 K, i ako se do još dvie godine ne svrši, grad bi izgubio tu zakladu, što mu ne bilo na diku gradnja ribarnice, veoma potrebita, a občinstvo veoma se tuži, da se još ne gradi, i od koje bi občina mogla imati godišnji prihod od najmanje 1000 K; gradnju mesarnice, od koje občina ima 2500 K godišnjih prihoda; gradnja dućana za prodaju mesa, za koje dućane imala bi preko 1000 K najma na godinu; občinski zahod, za kojeg da se premjesti od občinskih prostorija; vit. Vuković obvezao se je

dati občini više tisuća, za srušenje livčevičeva svoda; širenje i preuredjenje grobišta, uređenje asfaltovanje nekih ulica. Za sve stvari imenovani odbor „ad hoc“ predložio je občini zajam od 100.000 K, ali g. načelnik nadodao, da bi občina morala kupiti neke kuće na obali i zemljište, koje bi moglo služiti za gradnju raznih zgraba itd. i za još neke stvari u gradu, te da bi trebalo povisiti zajam na 150.000 K, te moli viće nek se u tom slobodno izrazi. Rieč uzete g. S. Pavlović, Don Niko Ribičić, Dr. A. Kačić, P. Antičić, K. Babić i dr. i svi se složiše, da se zajam sklopi, da se te nabave i gradnje napravi, nu mjesto da se cilji zajam umah sklopi, nek se za sada, budući je visok kamatnjak, samo polovicu svote uzajmi, jer isto sve radnje ne će se u jedan put učiniti, nego da će više godina proći, a drugu polovicu nek se kasnije učini — što bjaše jednoglasno prihvaćeno. Po izkazima g. načelnika, od priloda, što sada, občina ima, i od onih, kojih bi mogla unapried imati, sa tim samim prihodima — od 6 do 7000 K na godinu — mogla bi se plaćati godišnja amortizacija banci. To je sve liepo, ali opažamo, da se prihodima pokrivaaju drugi troškovi, te kad bi se istim amortizacija plaćala, občinski bi prirezi za grad dosta poskočili. Ali znamo, da sve te stvari ne će se u jedan put učiniti, nego odbor „ad hoc“, koji je bio u toj sjednici proširen nekim članovima, i občinsko viće imati će još vremena, da se o tim stvarima zabave i pritresu, dok konačno ne zaključie.

Do kasne ure viće se bavilo i drugim pitanjima i za pravo reći razprave vodile se mirno i dostojanstveno, te svi predlozi bjaahu malne jednoglasno prihvaćeni. I zaključak glede primorske občinske ceste od Živogošća, do Nova Sela, za koju će vlada doći u susret su 50^{0/0} pokrajina su 25^{0/0}, a občine u samih 25^{0/0} primljen je jednoglasno. Taj put bit će od velike blagodat za našu občinu, reče g. načelnik, ako se bude samo gradio, jer će tada vlada biti primorana, da ga u svoju upravu uzme. Ovaj nesretni put kao jur u načelu već je proglašen kao državna cesta, ali treba da primorske i neretvanske občine pristanu, jer ako se jedna opre, osnova pada. Zaključio se još i zajam od 52.000 K za gradnju dviju pučkih škola u Podgori, jednu četverorazrednu, a jednu jednorazrednu. Pri koncu sjednice viće je odlučilo uoblastiti občinsku upravu, da sklopi od nove godine trogodišnji ugovor sa sadanjim vrijednim i zauzetim učiteljem glazbe, gosp. Blahom, čigove su sposobnost i mar svakom Makarinarinu poznate.

Pravaš.

Viesti.

Služba božja u Stolnoj Bazilici počimlje večeras na 5 sati svečanom pjevanom jutrnjom, poslie koje sliediti će Pontifikalna sv. Misa od Presv. Biskupa, a sutra u 10 i pol. Ove će godine pjevački zbor pjevači pastoralna misu uz pratnju orhestra, uglažbljenu od kapelnika gosp. P. Zuliana.

„Šibenska Glazba“ udarat će u četvrtak 26. tek. mj. na obali (eventualno na Malom Trgu) u 11^{1/2} sati prije podne sliedeći program: 1. Amerikanska koracična, Delecioppo. 2. Ouvertura k operi „Bojsiska vještica“, Zajc. 3. Fantazija iz opere „Porin“, Lisinski. 4. Velika smjesa „Operetten Revue“, Ischepold. 5. Koracična. Zitta.

„Ubožkom Domu“ u Šibeniku mjesto čestitaka o Božiću i mladom ljetu darovao je g. Antun Mandić, trgovac, 50 komada sladkarija za zaklonjene uboge. Uprava „U. D.“ ovim se najljepše zahvaljuje darovatelju.

† Krsto Grubišić. Iz Moskve primismo tužnu viest, da je prekjuber preminuo naš vrli sugradjanin g. Krsto Grubišić, koji se je uvijek sjećao ovog grada i pritićao novčanim prilozima u pomoć dobrim i korisnim ustanovama, a osobito pak mjestnoj Konferenciji sv. Vinča od Paula. Nezaboravnom pokojniku bila lakā ruska zemlja, a svojti njegovoj u Rusiji i u Šibeniku naše iskreno saučesće!

Malo više kuraže imala bi ipak imati gospoda činovnici na ovdješnjem c. k. poreznom nadzorništvu, pa kazati čisto i bistro strankama za što im je odmjeren ove godine puno veći porez na zemlje i na kuće nego lani, a ne slati ih, napućivati ih na občinu stereotipnim izgovorom: „Ajte pitajte tamo; to vam je občina kiiva“. — Sa strane obćine nije povijen nit udaren nikakav novi namet, dapače občina je poradila, da mnogima bude oprošten porez na zemljama oštećenim filokserom. Porezna vlast još to nije uvažila uzpoko jasnom slovu zakona. U uređima ne tjera se politički prikos, gosp. Böttneru i compagnia

Plemenit dar. Prigodom božićnih blagdana i idućeg mladog lieta Presvjetli biskup Šibenski Dr. Vicko Pulišić darovao je mjestnoj upravi

Konferencije sv. Vinka od Paula liepu svotu od K 50. Uprava ovrm putem najljepše se zahvaljuje.

† Tomo Didolić mlađi. Jučer nam je njegova obitelj i občina Selaca javila tužnu viest, da je Tomo Didolić u noći 22. o. m. j. angjeoski preminuo. Tomo Didolić spada u one hrvatske rodoljube, koji su sudjelovali životu hrvatskog naroda svom svojom dušom, svom svojom snagom i pri tom žrtvovali sve, što su mogli, ne obaziruć se na ličnu korist. Za vrijeme Pavlinovića, Despota, za vrijeme budjenja Dalmacije Tomo je bio čil i zdrav vojnik, koji je bio uvijek u prvim redovima Brača i Primorja, a njegova kuća stječište svega, što je onda u srednjoj Dalmaciji bilo hrvatsko. Posvećivao je on sebe i svoje svojno mjestu, hrvatstvu, prijateljstvu. Bio je načelnik i narodni zastupnik, središte, pokretač svega, što se na Selcima učinilo, a Selca su njegovom zaslugom izvan svake dvojbe jedno od najnaprednijih manjih mjesta u Dalmaciji. Zlatnog srca i plemenite dobrote brojio je bezbroj prijatelja širom svih hrvatskih zemalja. Prigodom Pavlinovićeova pogreba slomio je u bedri nogu, a kasnije je ono njegovo tijelo, koje je izgledalo kao hrast, malaksalo i ovih zadnjih godina je bez prestanka pobolievao, dok evo nije i svršio na ovoj zemlji. Njegova uspomena još će dugo i dugo živjeti u svim, koji su ga poznavali. Zemlja, koju je on svim žarom ljubio, bila mu lahka!

Zanimivo riešenje. Primamo: Uslied poviješnja učiteljskih plaća prošte godine jedan učitelj primio je od financijske vlasti izplatu naredbu na K 30 pristojbine (takse) ovako motiviranu: Godišnji dohodak K 2030 — Vrhu desetostrukog iznosa od K 2030 = 20300, odbivši iznos potvrđen pristojbina K 15630, ostaje vrhu K 4670 biljeg po III. škali K 30. — Dotičnik vidišvi odmah da je to odmjerenje pogrešno, jer bio platio sve takse redovito, a poviješnje mu bilo od samih 200 K, prikazao utok, u kojemu naveo da bi mu taksa imala bit odmjerenja samo na tih 200 K. — Ovih dana dobio je riešenje od financ. nadgledništva, u kojemu se veli, da je dotičnik doista isplatio pristojbinu na sve predjašnje dohodke od K 1830 (Vidi se po tome da je poviješnje plaće bilo zbilja od samih 200 K), ali da je za drugu petogodišnjicu od K 210 bila odmjerenja pristojbina samo vrhu trostrukog na mjesto desetostrukog iznosa, i za to da je Pokr. financ. Ravnateljstvo našlo da preinači napadnutu odmjerenje ovako: vrhu 7 × 210 = K 1470. — vrhu 10 × 200 = K 2000. — (?)? skupa K 3470. — biljeg po III. škali K 25. — Tako je posljedica utoka bila snižena od K 5. — ali komu mogu da idu u glavu ti računsi financ. vlasti, ne znamo. Ne znamo, kako sad izlazi na površinu II. petogodišnjica tog učitelja odmjerenja mu ne god. 1906. nego god. 1903. Rebus!

Zemljišnički ured u Kninu, kako nas odalte izvješćuju, smješten je u takovo pomešće, koje ni najmanje ne odgovara, osobito pak prostorno. To je mala sobica, u kojoj je sve zbijeno, u kojoj do sad zgotovljene zemljišne knjige jedva stoje, pa se pita, gdje će se staviti one, koje će do malo bit gotove za nove tri ili četiri porezne občine? U tom pomešću vrlo je nezgodno i činovnicima i strankama, a što se tiče svjetlosti i ta je tako slaba, da ne zadovoljava nipošto. Svjetlost je samo kod stola činovnika, isto tako kad gori i jedina svića, a svud drugdje u sobi nije moguće da itko pročita redak. Na ove nedostatke neka se osvrne i nek ih uvaži, tko je pozvan i dužan da ih odkloni.

Odlazak vrijednog žup. pomoćnika. Pišu nam iz Imotskoga: Ovih dana odlielo se od nas vrijedni župnički pomoćnik fra Bariša Adžija, da krene na svoje novo opredjeliste — u krasnu, romantičnu Pasičinu! Fra Bariša ostavlja ovdje za sobom najljepšu uspomenu čestita i žarka rodoljuba, radi kojeg rodoljublja nije ga stanovita klika mogla viće ovdje trpjeti i izposlovala njegov premještaj u Pasičinu. Ali nek fra Bariša bude uvjeren, da klika time nije ni zere postala jača. Što je gnjilo, i od sebe se razpada. — Želimo fra Bariši svako dobro i što skoriji povratak među nas. Živio!

Parobrodarsko pitanje. Poznato je, da je u novom poštanskom ugovoru, sklopljenom za 10 godina izmedj c. k. ministarstva trgovine s jedne i parobrodara Rismonda, Topića, Negri-a i Zaratine s druge strane, te u ustanovljenju društva „Dalmatia“ slabo udovoljeno službi putnika i trgovine koli što se tiče broja i razporeda pruga, toli brzine parobroda; pače veći dio sad postojećeg brodovlja osim što ne odgovara zahtjevima higijene i udobnosti, ne udovoljuje ni onim sigurnosti. Od 25 parobroda bilo je već nekoliko skartirano, ali bi se moralo još viće skartirati kao službi neprikladnih. Osim toga nije zajamčeno učestvovanje

dalmatinske glavnice te dosljedno neima nikakve sigurnosti, da će društvo „Dalmatia“ biti i ostati domaće. U odredjenju društvenog sili nije se pazilo na razloge trgovačke pravednosti, koristi i zgdnosti. U ravnateljstvu parobrodarskog društva, koje sastoji od 9 članova, sva devedtorica bit će isiti parobrodari ili njihova rodbina. Poznato je suviše, da vrijednost parobroda ima biti izplaćena parobrodarima po procjeni utanačenog dogovoru izmedju njih istih, te da će parobrodari imati sve agencije, a da od toga društvu ne bude nikakve koristi. Kraj svega toga ne postoji nikakva odredba, po kojoj bi novo društvo imalo poštivati jezik i značaj ove zemlje, ko što ništa nije odredjeno za službu, platu i mirovinu častnika parobrodara ni za mirovinu ostalog osoblja.

Zastupnici „Dalmatinske plovidbe“ uznaostojali su, da se sve ove neprilike izprave. Ministarstvo trgovine u Beču i dalm. zastupnici na car. Vieću zauzeli su se također za zduženje „Dalmatie“ i „Dalmat. plovidbe“ u interesu poboljšanja službe i boljeg sredjenja odnošaja, ali parobrodari do sad nisu pristali i ne pristaju. Pošto je rečenim ugovorom očitio izložena obća korist naše pokrajine, njeke su se občine već obratile c. k. Ministarstvu trgovine tražeći, nek se udovolji zahtjevima, predložnim od zastupnika „Dalmat. plovidbe“ na zapisniku 27. XI. 1907, koji sadržavaju minimum onoga, što srednja i gornja Dalmacija u ovom predmetu osnovano traži. — Nađe je, da će jednako učiniti i druge zanimane občine, jer je pitanje zbilja vrlo važno.

Prilikā dana je svakome da doprinese bez posebnog izdatka za Društvo sv. Ćirila i Metoda u Istri obol, ako darove za Božić i za novu godinu kupi ili naruču u knjizari Ćirilo Metodskoj, Zagreb, Preradovićev trg br. 4. Veliki izbor svih vrst zabavnih knjiga za odrasle i mladež u svim jezicima, slikovnice za djecu i raznih ostalih prikladnih predmeta za darove, razglednica za Božić i novu godinu! Cjene urnerjene. Preporučamo slavnom občinstvu ovaj naš narodni zavod. Vanjske naručbe opremaju se točno i brzo kretno pošte. Klub Ćirilo-Metodskih zidara.

Razglednice družbe Sv. Ćirila i Metoda za Istru. Družbino je ravnateljstvo naručilo veliku zalihu razglednica koje će se razpčavati prigodom božićnih blagdana i nove godine. Razglednice su vrlo ukusne i liepe. Prodavat će se komad po 10 para. Trgovci dobivaju 25^{0/0} pomast. Što se god bude družbenih razglednica više razprodalo, toliko će veća biti korist, što će je od toga imati jedina uzbienica hrvatskoga naroda o Istri. Hrvati! Hrvatici! Hoćete li da prijatelju ili prijateljici nazovete čestit božić ili da zaželite sreću novu godinu, činite to na družbinim razglednicama. Prijatelj ili prijateljica primiti će takove čestitke s osobitom ljuhavi, jer ta razglednica neće donieti samo njima toplu i sračnu čestitku, već će ona donieti jednome dielu hrvatskoga naroda pomoći i blagoslova. Napried za družbu!

Zahvale Becku zavrieduju da se na njih javnost obširne obzare. Radi malog prostora, a i radi blagdana, želimo to učiniti drugom prigodom.

„Pravaš“ Jakić donosi u svom glasilu dopis tobož iz Šibenika, na koji ćemo se obazriti onako, kako Jakić i njegov dopisnik zaslužuju.

„N. Jedinstvo“ i „Hrvatsko Pravo“ se

popunjuju. Izgleda to čudnovato, ali je posve naravno.

„Prava Crvena Hrvatska“ ne će da se

obzare na naš prigovor o bečkom novcu. Za

što to? Čekali smo 2-3 broja, ali jer ne doče-

kasmo odgovora, pitamo: za što štiti?

NAŠE BRZOJAVKE.

Zagreb, 24. Središnji odbor hrvatske stranke prava odlučio je sinoć na svojoj skupnoj sjednici, da stranka prava stupi u izbore sporazumno sa strankama hrvatsko-srbske koalicije, ali sa samostalnim izbornim programom na temelju programa 1894.

Stranka prava želi sklopiti izborni kompromis sa pučkom seljačkom strankom i svim onima, koje hoće da rade za oživotvorenje njezinog programa, da odbiju magjarsko nasilje.

Prihvaćene su kandidature izbornog odbora koalicije. Odlučeno je nabaviti posebnu tiskarnu za glavno glasilu stranke.

Zagreb, 24. Jučer u naknadnim gradskim izborima izabrani su od čistih Iso Kršnjavi, a od koalicije Deutsch.

Trst, 24. Hrvatski i slovački radnici saglasno zaključku narodne radničke organizacije nisu se pridružili štrajku.

Beograd, 24. U skupštini došlo je do razprave vrhu interpelacije o umorstvu braće Novaković. Opozicija je ostala pri glasovanju u manjini.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)

Vlastnik, izdavalac i odgovorni urednik Josip Drezga

PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

Dionička glavnica K. 1.000.000

Pričuvena zaklada 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
- - Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razterećnice, založnice, srećke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osjeganje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srećaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odtitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje itd. uz najkulantnije uvjete.

JADRANSKA BANKA

U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di Risparmio, Br. 5.
..... Vlastita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove: eskomptuje mjenice, daje predujmove na vrijednostne papire, kao i na robu ležeću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te banknote i unovčuje kupovne i izdriebane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdaje doznake na sva glavna tržišta monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumnte) ukrcavanja.

Prima novac na štedioničke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsavjetnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posređuje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarnih zavoda uz najniže uvjete.

Preporučuje se najbolje P. N. Obćintstvu za izradbu svakovrstnih radnja, kao: raznih ojala i brošura, posjetnica, kuverta, listovnih i trgovačkih

NOVO ustanovljena

Hrvatska Tiskara

u Šibeniku
(ulica Stolne Crkve).

papira, zaručnih i vjenčanin objava, osmrtica i sve druge u tu struku zasjecajuće radnje.
Jamci za tačnu i modernu izradbu uz posve umjerene cene.

Posjetnice!

DAR
k Novoj Godini

u svim veličinama i vrstama - -
moderno, ukusno i jeftino izradjuje
Hrvatska Tiskara, Šibenik. - - -

HRVATI,
sjetite se družbe
sv.
Ćirila i Metoda.

Svaki trgovac koji ne oglašuje svoju robu, ustupa mjesto svojim takmacima, koji oglašuju.

ŠIRITE
- „HRVATSKU RIEČ“!

URARIJA I ZLATARIJA
EUGENA PETTOELLA

U ŠIBENIKU
(Glavna ulica br. 128)
Bogato opskrbljene
preporučuju se P. N. Obćintvu.
Cene umjerene.

Najbolje sredstvo
za negovanje
USTAJ I ZUBI

Glavno skladište za Dalmaciju
kod G. VINKA VUČIČA, ŠIBENIK.

NE ČITATI
samo već **kušati se mora**
davno prokušani medicinski

STECKENPFERD

od
lijiljanova mlieka **SAPUN**

od BERGMANNA i Druga, Drazđjani i Tetschen
na/L. od prije poznat pod imenom
BERGMANNOVA SAPUNA

od lijiljanova mlieka
da se lice oslobodi od sunšanih pjegica,
da zadobije bijeli tein i nježnu boju.
Pretplatno komad po 80 para
u drogariji **VINKA VUČIČA**
ŠIBENIK.

KNJIŽARA I PAPIRNICIA
IVANA GRIMANI-A
Glavna ulica - ŠIBENIK - Glavna ulica

Preduzimlje naručbe iskovrstnih pečata od kautschucka i kovine.

Skladište fotografskih aparata i svih nužrednih potrebština.

preporuča svoj veliki izbor liepih HRVATSKIH, TALIJANSKIH, NJEMAČKIH I FRANCUZKIH KNJIGA, romana, slovnica, riećnika, onda pisanih sprava, trgovačkih knjiga, uredovnog papira, elegantnih listova za pisma, razglednica i t. d.

Prima pretplate na sve
hrvatske i strane časopise uz originalnu cenu sa tačnim i brzim dostavljanjem u kuću.
Velika zalaha svakovrstnih
toplomjera, zviekernaodala
od najbolje vrsti i leća u svim gradacijama.
VANJSKE NARUČBE OBAVLJA KRETOM POŠTE.

Skladište najboljih i najjeftinijih šivaćih strojeva „SINGER“ najnovijih sistema.